

**eesti keele
eksamid**



2007

2007. AASTA EESTI KEELE RIIGIEKSAMI ANALÜÜS

Koostaja: Külli Habicht

1. EESTI KEELE RIIGIEKSAMI EESMÄRGID

1. Kontrollida riikliku õppekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust.
2. Tagada gümnaasiumi lõpueksamitööde hindamine ühtsetelt alustelt, et kindlustada hinnete võrreldavus.
3. Anda koolidele ja õpilastele tagasisidet nii õpetamise kui ka õppimise tulemuslikkuse kohta.
4. Ühitada gümnaasiumi lõpueksamid kõrgkoolide sisseastumiseksamitega.

2. 2007. AASTA EKSAMITÖÖ PÕHIANDMED

2.1. Kontrollitud pädevused

Eksam põhineb riikliku õppekava gümnaasiumi eesti keele ainekaval. Riigieksamikirjand kontrollib komplekselt gümnaasiumilõpetajate eesti keele ja kirjanduse ainetundides omandatud teadmisi ja võimaldab hinnata üheaegselt nii õigekirjaoskust, kirjalikku väljendust kui ka loogilist arutlusoskust.

Eksamitööid hindas 60 õpetajast ja kõrgkooliõppejõust koosnev riiklik eksamikomisjon, kes lähtus oma töös riigieksamikirjandi hindamisjuhendist. Eksamitööid hinnati kuueastmelises süsteemis (0–5 punkti), võttes hindamisel eraldi arvesse nelja aspekti: sisu, õigekiri, sõnavara/stiil, vorm/ülesehitus. Lõpphinde kujunemisel oli aspektidel erinev kaal: sisu kui olulisima aspekti tulemus korrutati läbi teguriga „9”, õigekirja tulemus teguriga „7”, sõnavara ja stiili tulemus teguriga „3” ning vormi ja ülesehituse tulemus teguriga „1”. Selline süsteem võimaldas hinnata töid 0–100 punkti vahemikus diferentseeritult ja täpselt.

Hindamisel lähtuti järgmistest kriteeriumidest:

- Kirjandi teemakohasus, teema ammendav avatus
- Probleemi(de) püstitamise ja nende mitmekülgse analüüsimise oskus
- Eksaminandi argumentatsioonivõime ja oskus kasutada omandatud teadmisi ning esitada teemakohaseid näiteid kirjandusteostest, ajakirjandusest ja ümbritsevast elust
- Teksti üldistusvõimelisus
- Teksti isikupära
- Teksti ülesehituse loogilisus
- Teksti sidusus
- Lausestusoskus
- Sõnavara mitmekülgus ja arutlevasse teksti sobivate stiilivõtete valik
- Õigekeelsus
- Töö välimus

Riigieksamikirjandi sooritamisel oli hindepiiriks 20 punkti. Vähem kui 20 punkti saanud riigieksamikirjandit ei loetud sooritatuks.

2.2. Teemad

Eksamiülesanded olid sõnastatud 10 arutlusteemana, millest eksaminand pidi valima ühe ning leidma enda jaoks probleemi(d), millest arutluses lähtuda. Eksaminandidel oli võimalik valida üks allpool nimetatud teemadest:

1. Eesti mured on ka minu mured
2. Kirjutatud ja kirjutamata seadustest
3. Haridus – kas vahend või eesmärk?
4. Kõigel on hind, aga vähesel väärtus
5. Mida suudab avalik arvamus?
6. „Lõbusalt saab inimkond oksa, millel ta istub.” (Mati Unt)
7. Kunstiteosed, mis on muutnud minu ellusuhtumist
8. Meedia noore põlvkonna kujundajana
9. Rahvusriigi võimalikkusest 21. sajandil
10. „Meie suurim ja hiilgavaim meistritöö on õigesti elatud elu.” (Michel de Montaigne)

Teemade sõnastamisel ja teemakomplekti koostamisel arvestas eksamit ettevalmistav komisjon sellega, et esindatud oleksid järgmised üldised valdkonnad: Eesti ja eestlased; eetika, moraal, religioon; haridus; inimene ja inimsuhted; inimene ja ühiskond: sotsiaalpoliitika, majandus, ajalugu; keskkond, loodushoid; kultuur: keel, kirjandus, kujutav kunst, muusika, arhitektuur, teadus; meedia; rahvusvahelised suhted: ajalugu ja tänapäev; sport, harrastused, vaba aeg.

Nimetatud teemavaldkonnad lähtuvad riiklikus õppekavas määratletud üld- ja valdkonnapädevustest ning gümnaasiumilõpetaja jaoks kindlaks määratud eesti keele õpitemulestest. Komplekti koostamisel arvestati ka sellega, et sobivaid teemasid leiduks mõlemast soost kirjutajale; et arutledes oleks eksaminandil võimalik näidata oma eruditsiooni ja lugemust, kuid et teemasid leiduks ka kitsama silmaringiga ja väiksema lugemusega kirjutajatele (teemad, mida on võimalik avada omaenese sotsiaalse kogemuse alusel ja ilmestada näidetega igapäevaelust).

3. Eksami üldstatistika

2007. a riigieksamil osales kokku 10225 eksaminandi (vt Tabel 1), neist põhieksamil 10180 inimest¹.

3.1. 2007. a riigieksamikirjandi tulemuste koondtulemus (põhi- ja lisaeksam koos)

2007. aasta riigieksamikirjandil osalenud 10225 eksaminandi keskmiseks hindeks kujunes 56,4 punkti. Alla 20 punkti sai eksamil 417 õpilast, mis tähendab, et 4,1% eksaminandidest ei õnnestunud eksamit sooritada. Tugevaid töid (üle 90 punkti) oli 548 ehk väga hea tulemuseni jõudis 5,4% kõikidest eksamitöö kirjutajatest. Maksimumhinde saanud oli 76 ehk 0,7% kirjutajate üldarvust, mida võib lugeda heaks tulemuseks. Maksimumpunkte saanute arv on suurusjärgult võrreldav eelmiste aastate vastavate tulemustega, mis osutab, et tulemused on aastate lõikes võrreldavad ja hindamiskomisjon töötab stabiilselt.

¹ Järgnevas analüüsis lähtutaksegi vaid põhieksamil osalenute andmetest.

Tabel 1. Riigieksamikirjandi tulemuste koondtabel

Eksaminande	Keskmine hinne	Standardhälve	Alla 20 p (%)	Üle 90 p (%)	100 p (%)
10225	56,4	21,5	417 (4,1%)	548 (5,4%)	76 (0,7%)

Arvudes tuleks kasutada alati kaks kohta pärast koma, kui see on võimalik!

3.2. Põhieksamil osalenute sooline jaotus

Põhieksamil osalenute hulgas oli meessoost eksaminande 4166 (40,92%) ja naissoost eksamineeritavaid 6014 (59,08%).

3.3. Põhieksamil osalenute jaotus kooli asukohatüübi alusel

Tabel 2. Eksaminandide jagunemine kooli asukohatüübi alusel.

Koolitüüp	Osalejate arv	Suhtarv (%)
Kutseõppeasutus	452	4,44%
Maakonnakeskus	1810	17,78%
Suurlinn	2950	28,98%
Teeninduspiirkonnata kool	1410	13,85%
Täiskasvanute gümnaasium	943	9,26%
Valla- ja väikelinnakool	2615	25,69%

Asukohatüübi järgi oli kõige rohkem eksaminande suurlinnakoolidest (2950 ehk 28,98%) ning valla- ja väikelinnakoolidest (2615 ehk 25,69%). Osalejate arvu poolest järgnesid maakonnakeskuste koolid (1810 ehk 17,78%) ja teeninduspiirkonnata koolid (1410 ehk 13,85%).

3.4. Põhieksamil osalenute jaotus koolitüübiti

Tabel 3. Eksaminandide jagunemine koolitüübiti alusel.

Eksaminande kokku	Gümnaasium	Täiskasvanute gümnaasium	Kutseõppeasutus
10180	8796	926	452

Koolitüübiti alusel oli enim eksaminande gümnaasiumilõpetajate hulgas (8796 ehk 86,40% kõikidest eksamil osalenutest). Tunduvalt vähem oli täiskasvanute gümnaasiumide (926 ehk 9,10%) ja kutseõppeasutuste lõpetajaid (452 ehk 4,44%).

3.5. Põhieksamil osalenute tulemuste üldiseloostus

Põhieksamil osalenute tulemuste jaotusest annab ülevaate Diagramm 1, kust on näha hindamistulemuste küllaltki ühtlasena kujunev normaaljaotuskõver. Diagrammilt ilmneb, et graafiku tõusev osa kuni tulemuseni 55 punkti on üsna ühtlane. Siiski võib märgata hindamisel vähem kasutatud punkte 1, 2, 3 ning sagedamini pandud punkte 0, 15, 16, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 29, 30, 37, 38. Kõige sagedamini on antud 63-punktilist tulemust. See osutab, et enamik töödest on olnud tugeval keskmisel tasemel. Üle keskmise küündivate eksamitööde puhul on sagedamini saadud hindeks 68, 72 ja 80 punkti. Graafikul esildub ka 100 punktiga hinnatud tööde hulk, samal ajal kui näiteks 98-punktilisi töid on olnud ebaproportsionaalselt vähe.

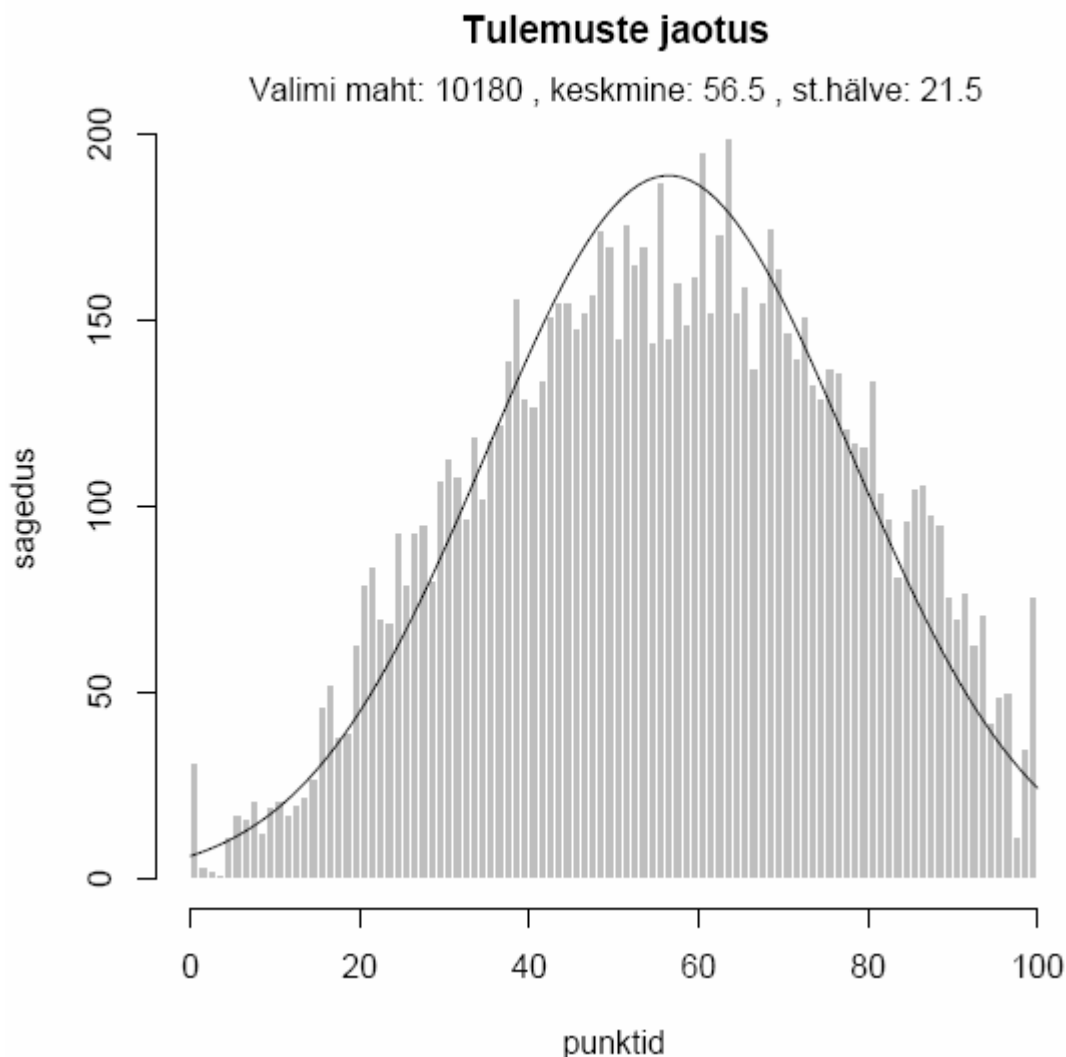


Diagramm 1. Põhieksamil osalenute tulemuste jaotumine

2007. aasta põhieksamil saadud keskmine hinne 56,5 punkti on 0,85 punkti võrra kõrgem kui 2006. aasta keskmine tulemus 55,65 punkti. Keskmine hinne erineb möödunud aasta omast sedavõrd vähe, et hindajate tööd võib pidada ühtlaseks ja ka saadud hinded on aastate lõikes hästi võrreldavad.

Hindeid on saadud kogu skaala ulatuses ehk 0 kuni 100 punktini. 0-punktilise miinimumtulemuse on saanud 28 eksaminandi, neist 17 noormeest ja 11 neidu. Vähem kui 20-punktisele tulemusele ehk ebaõnnestunult sooritatud tööde hulk oli 417 (s.o 4,1% kõikidest 2007. aastal kirjutatud eksamitöödest). 100 punkti ehk maksimumhinde on eksamikirjandi eest saanud 76 õpilast ehk 0,7% kõikidest kirjutajatest. Seda võib pidada väga heaks tulemuseks, ehkki graafikult on näha 100 punktiga hinnatud tööde tulba selge esildumine vahemikus 95–100 punkti: See võib olla märgiks, et tugevaid töid on püütud eksaminandi kasuks võimalikult palju maksimaalse punktisummaga hinnata.

4. Teemade ja tulemuste analüüs

Järgnevas ülevaates analüüsitakse eksamiülesandeid, alustades teemast, millel kirjutajad saavutasid kõrgeima keskmise hinde, ja liikudes tulemusi kirjeldades madalama keskmise suunas. Ühe analüüsi aspektina iseloomustatakse ka teema valitavust. Eeldatakse, et saadud keskmine hinne ja teema valitavus peegeldavad ühtlasi ühe võimaliku kvaliteediaspektina teemade sobivust sihtrühmale.

Kõrgeim keskmine tulemus 63,02 punkti saavutati 2007. aastal 10. teemal „Meie suurim ja hiilgavaim meistritöö on õigesti elatud elu” (Michel de Montaigne). See oli ka kõige sagedamini valitud teema. Asjaolu, et 10. teemal on oma eksamitöö kirjutanud 2189 inimest ehk 21,50% kirjutajate koguhulgast, viitab sellele, et tegemist on gümnaasiumilõpetajatele sobival raskusastmel teemaga, millel on kirjutatud palju tugevaid töid. Graafik on ühtlase kujuga ja näitab sujuvat tõusu kuni suhteliselt kõrge keskmise tulemuseni vahemikus 60–65 punkti. Diagrammi tipule järgneb püsivalt kõrge väärtus hindevahemikus 66–80 punkti. Diagrammi algusosa väärtuste vahemikus 0–20 punkti on mitu korda madalama sagedusega kui lõpuosa vahemikus 80–100 punkti. Selline tulemuste jaotumus ja teema selge eelistatavus võib samas osutada, et teema on olnud kirjutajatele suhteliselt kergelt avatav.

Õigesti elatud elu teemal mõtisklemine on hästi õnnestunud ka ilmselt sel põhjusel, et teemat pole olnud võimalik enda jaoks liialt lihtsustada. Samal ajal võimaldab see lai inimlik teema demonstreerida oma lugemust ja silmaringi avarust. 10. teema puhul avaldub ka vähim standardhälbe väärtus, mis osutab tulemuste väiksemale hajuvusele teiste teemadega võrreldes.

10. teema

Valimi maht: 2189 , keskmine: 63.0 , st.hälve: 20.0

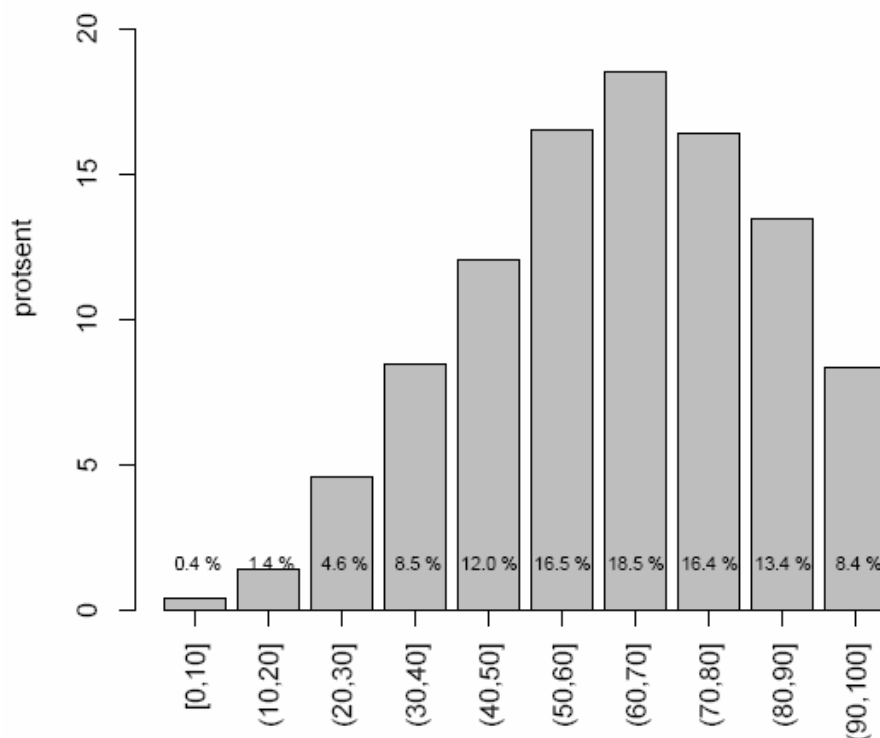


Diagramm 2. Tulemuste jaotumine 10. teema puhul.

Väga hea tulemus 62,26 punkti saavutati ka suhteliselt harva valitud 7. teemal „Kunstiteosed, mis on muutnud minu ellusuhtumist”. Tegemist on laiema silmaringiga kirjutajale

orienteeritud, ehk mõnevõrra elitaarsegi teemaga, mis eeldab eksaminandi seotust kaunite kunstidega ja teadvustatud vastuvõtlikkust kunsti mõjudele. Eksamitöö kirjutajal tuli põhjendada, miks ja kuidas mõni oluline teos on tema ellusuhtumist muutnud. Hea tulemuse saamiseks ei piisanud kirjandus-, muusika- või kujutava kunsti teoste sisu ümberjutustamisest, vaja oli suhestada teos iseenda ja oma väärtushinnangutega. See ülesanne käis nõrgema argumenteerimisoskusega eksaminandidel üle jõu.

Tulemuste graafik ei ole ühtlane, vaid näitab väljaulatuvaid tippe vahemikes 50–55, 70–75 ja 80–85 punkti. Standardhälbe väärtus 22,7 on 2007. aasta teemavalimi arvestuses suurim, osutades saadud tulemuste suuremat hajuvust kui teiste teemade puhul. Sellegi teema juures torkab silma asjaolu, et 0–20 punkti saanud on arvuliselt tunduvalt vähem kui kõrge tulemuseni 80–100 punkti jõudnud. Graafikult on näha, et 55 punktist kõrgemate tulemuste vahemikku jääb rohkem töid kui nõrgemasse vahemikku 0–40 punkti. Graafikult on näha 80–90 punktiga hinnatud tööde suhteliselt suur osakaal (15,8%). Tulemused osutavad, et hoolimata vähesest valitusest on sel teemal kirjutanud oma eksamiülesandega siiski hästi hakkama saanud.

7. teema

Valimi maht: 398 , keskmine: 62.3 , st.hälve: 22.7

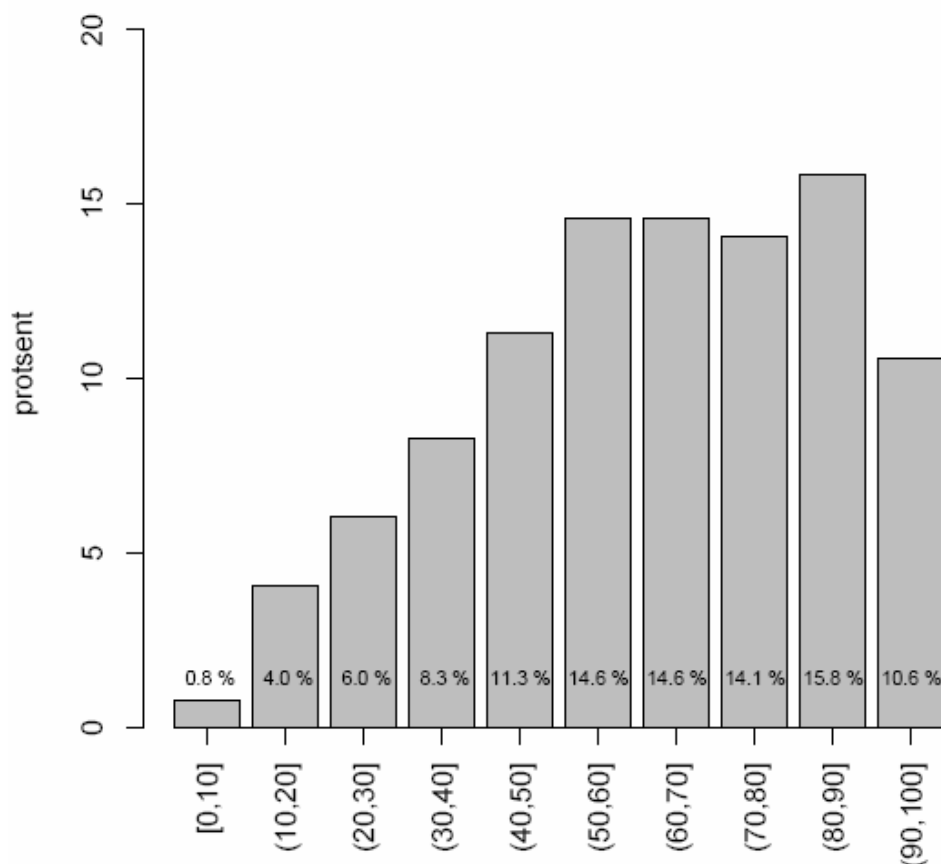


Diagramm 3. Tulemuste jaotumine 7. teema puhul.

Väga hea tulemus 61,85 saavutati ka 9. teemal „Rahvusriigi võimalikkusest 21. sajandil”. Sedagi võib pidada keskmisest laiemas silmaringis ja poliitikaühilisele eksaminandile suunatud teemaks, mille valis küll vähim kirjutajaid (vaid 206 inimest). Ootuspärane on see, et teemat on eelistanud noormehed (suhe teema valinud noormeeste ja neidude vahel on ligikaudu 2:1). Suhteliselt suur standardhälve osutab, et tulemused on olnud mõnevõrra hajuvamad kui enamiku teiste teemade puhul.

Tulemuste graafik näitab ühtlaselt kõrget keskmist taset. Samal ajal ei ole graafiku tõus päris ühtlane, vaid esilduvad tulbad sagedamini saadud tulemustega 35–40, 50–55 ja 70–75 punkti vahemikus. Taas torkab graafikult silma see, et märkimisväärselt vähe eksaminande on kirjutanud sel teemal ebaõnnestunud töö (nt vahemikus 10–15 punkti ei ole ühtegi kirjandit), samal ajal kui vahemikus 80–100 punkti paikneb tunduvalt rohkem tekste.

9. teema

Valimi maht: 206 , keskmine: 61.9 , st.hälve: 22.7

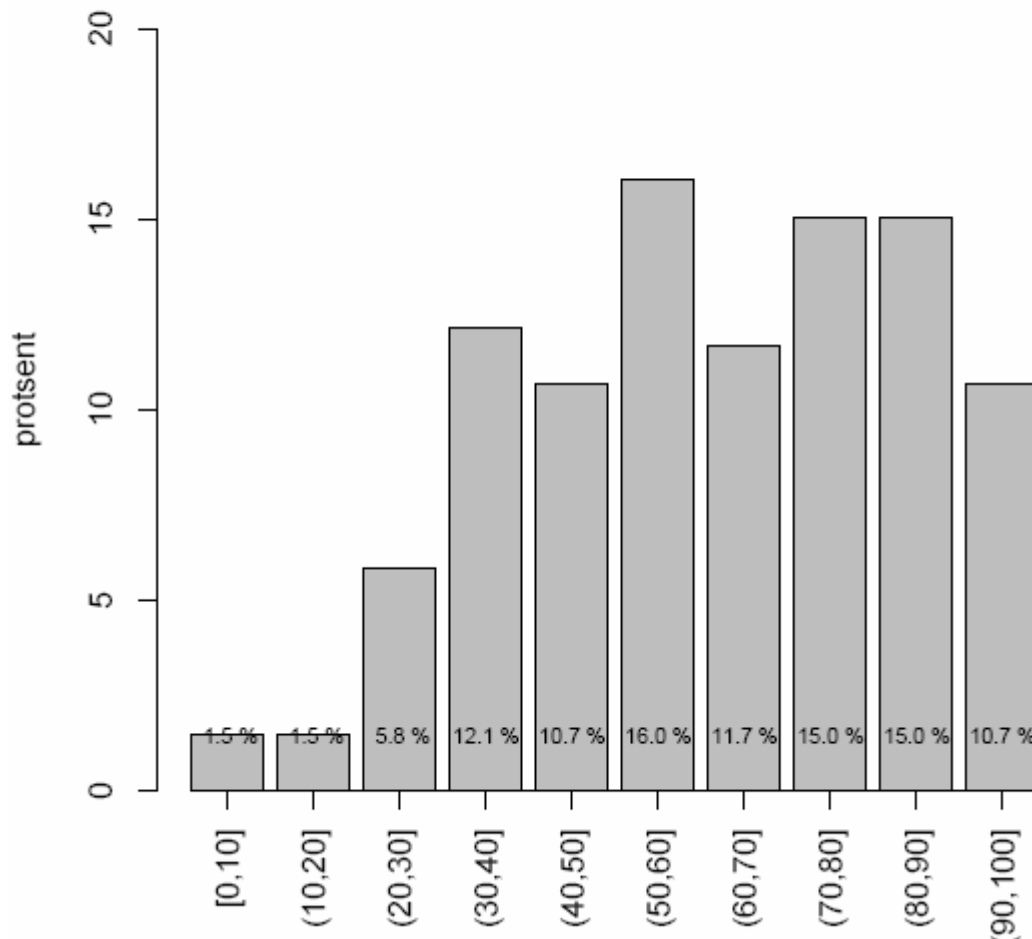


Diagramm 4. Tulemuste jaotumine 9. teema puhul.

Hea keskmine tulemus 59,73 punkti saadi 6. teemal „Lõbusalt saeb inimkond oksa, millel ta istub.” (Mati Unt) kirjutades. Tegemist on teemaga, mille puhul tulemuste graafik näitab ühtlast tõusu ja langust. Pisut liiga järsk tõus on graafikult näha vaid 20–25 punkti vahemikus. See võib osutada, et hindajad on n-ö piiripealsetesse nõrkadesse töödese optimaalsest leebemalt suhtunud. Samas on graafikult näha ka mõningane langus vahemikus 25–30 punkti. Taas ilmneb, et ebaõnnestunud töid on sel teema kirjutatud tunduvalt vähem kui 80–100 punkti vahemikus paiknevaid tugevaid töid.

Valituse alusel otsustades oli tegemist teise meelisteemaga, mille kasuks otsustas 1693 õpilast (16,63% kirjutante koguhulgast). Seegi teema pakub laialdast arutlemisvõimalust ja teemat on võimalik avada eri aspektidest lähtudes. Ka saavutatud keskmine tulemus osutab, et tegemist on olnud eksaminandidele jõukohase ja elulähedase teemaga, mis on ärgitanud kaasa mõtlema.

6. teema

Valimi maht: 1693 , keskmine: 59.7 , st.hälve: 20.4

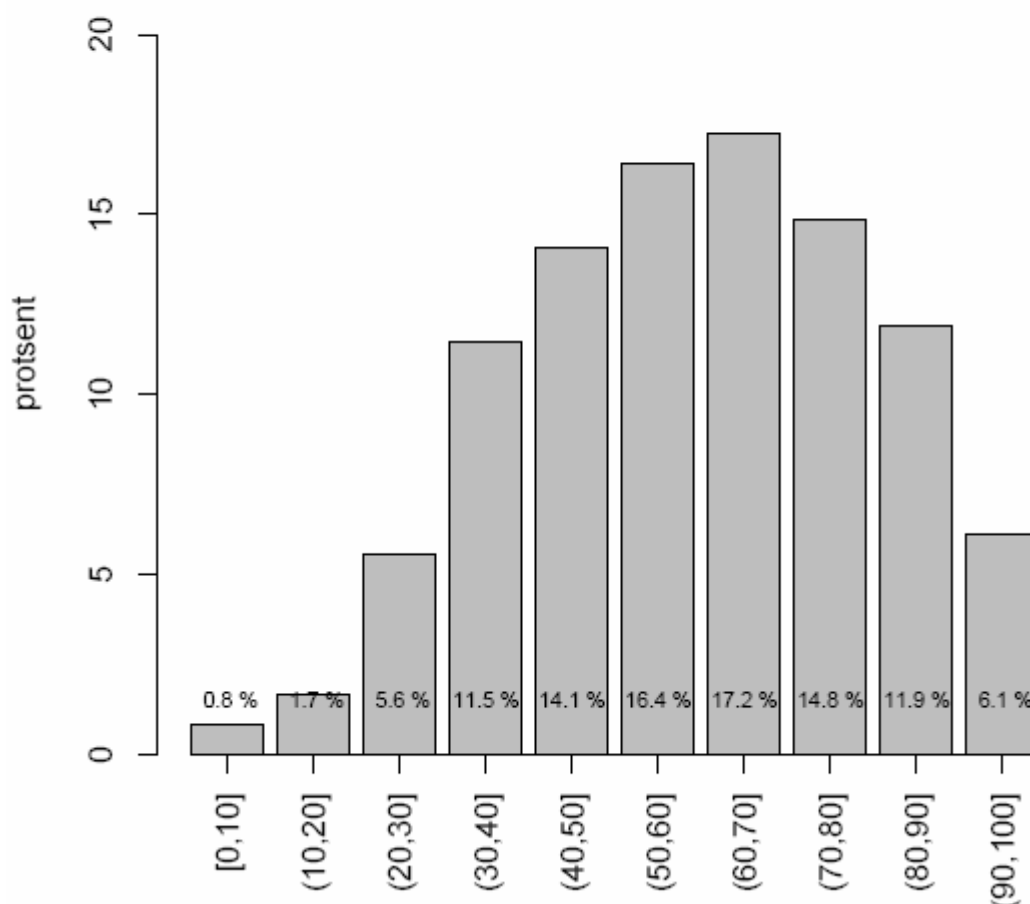


Diagramm 5. Tulemuste jaotumine 6. teema puhul.

Teisel teemal „Kirjutatud ja kirjutamata seadustest” kirjutades saadi keskmine tulemus 57,67 punkti. Tegemist on taas teemaga, mis eeldab kirjutajalt keskmisest paremat kursisolekut ühiskonnaelu ja eetika probleemidega. Selle sotsiaalselt tundliku teema valitavus oli siiski vähene – sel teemal kirjutas 348 eksaminandi ehk 3,42% kirjutajate koguhulgast. Tulemuste graafik näitab mõningast hüplikkust, st selgelt eristuvad tipud ja langused. Enim tulemusi jääb vahemikku 45–70 punkti. Ka vahemikus 85–90 punkti on graafikul suurem tõus. Standardhälbe väärtus 21,3 osutab tulemuste keskmisest suuremale hajuvusele.

2. teema

Valimi maht: 348 , keskmine: 57.7 , st.hälve: 21.3

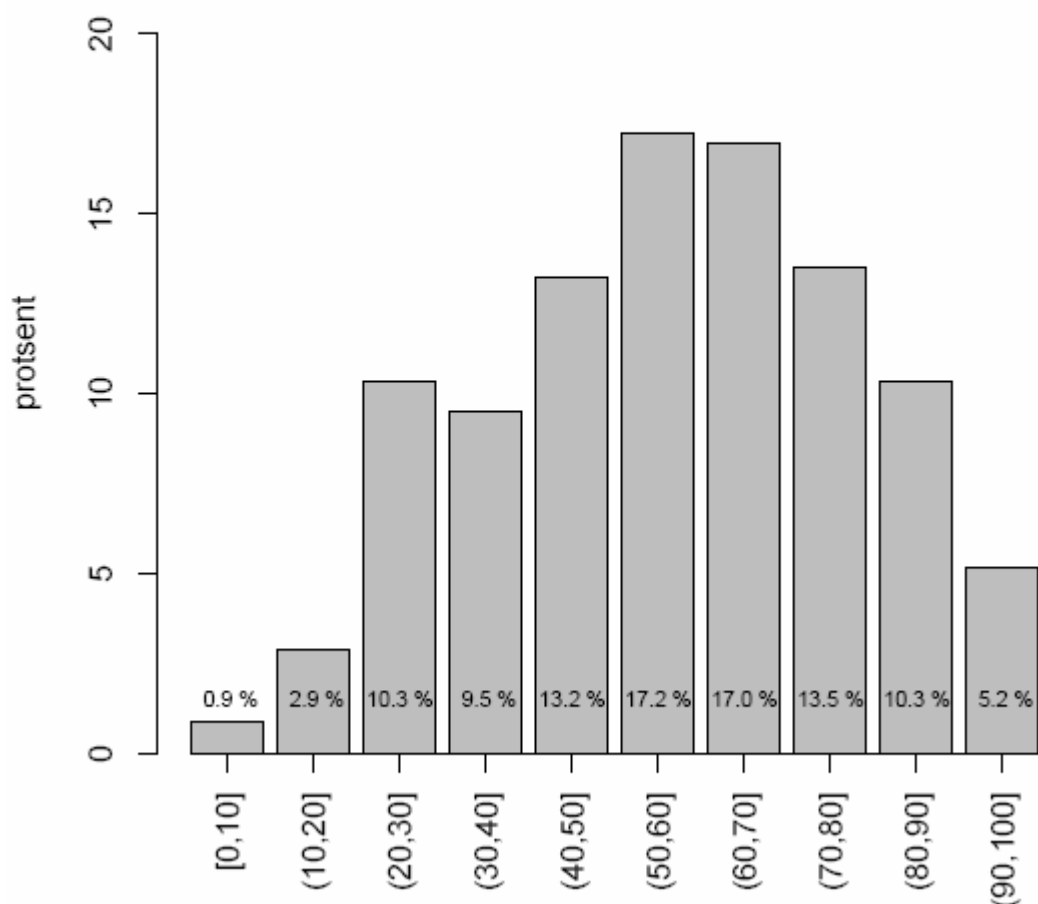


Diagramm 6. Tulemuste jaotumine 2. teema puhul.

Kirjutades 4. teemal „Kõigel on hind, aga vähesel väärtus”, saavutasid õpilased keskmise tulemuse 55,11 punkti. Sel teemal on kirjutatud 1430 tööd, mis moodustab 14,05% kõikidest töödest. Keskmine tulemus on siiski jäänud madalamaks kui üldine keskmine, mis osutab asjaolule, et eksaminandid on teemat enda jaoks lihtsustanud ning põhjalikum hinna ja väärtuse suhte üle arutlemine ei ole olnud paljudele kirjutajatele jõukohane.

Tulemuste graafik on ühtlane, mõnevõrra esildub vaid punktivahemik 60–65. Graafikult nähtub ka küllaltki järsk langus vahemiku 80–100 punkti juures. See osutab, et enamik töid on olnud keskpärased ning jäänud vahemikku 40–65 punkti.

4. teema

Valimi maht: 1430 , keskmine: 55.1 , st.hälve: 20.9

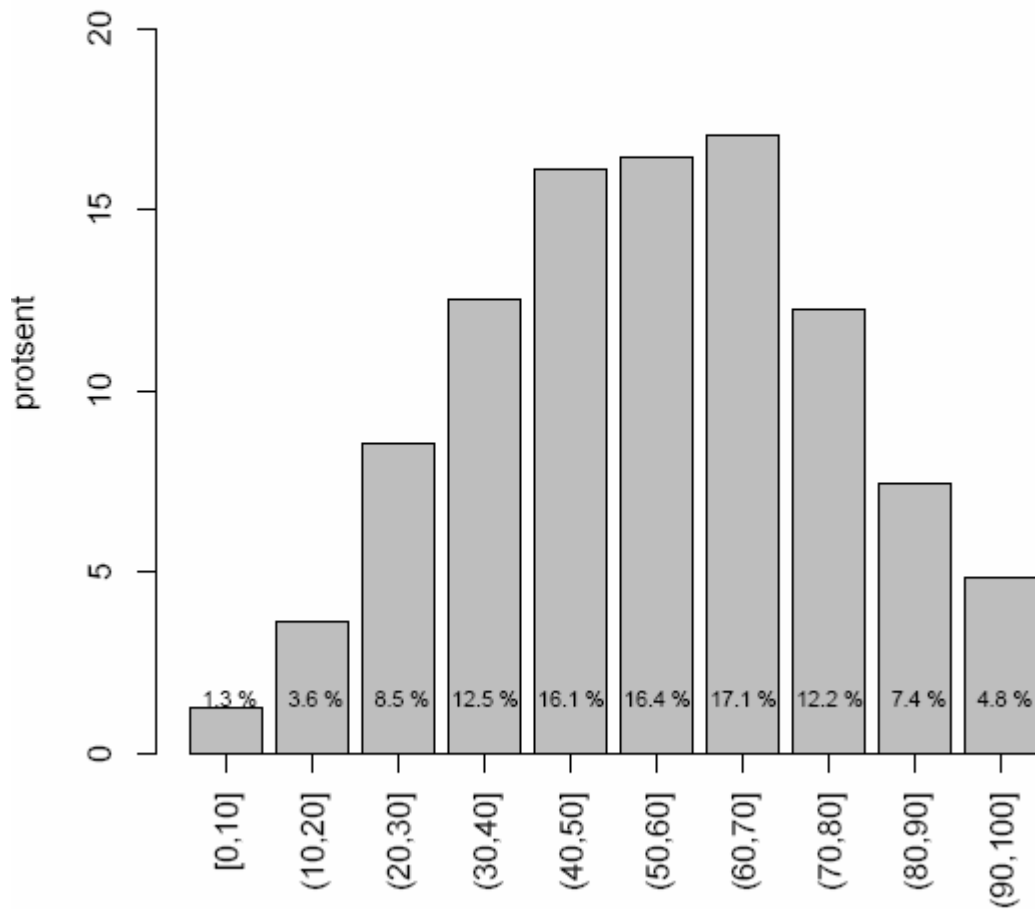


Diagramm 7. Tulemuste jaotumine 4. teema puhul.

Üldisest keskmisest madalam tulemus 54,32 punkti saadi 5. teemal „Mida suudab avalik arvamus?“ kirjutades. Teema osutus suhteliselt harva valituks: sellel kirjutas eksamitöö 421 inimest ehk vaid 4,14% kirjutajate koguhulgast. Töodes torkab silma, et paljud kirjutajad on enda jaoks probleemi lihtsustanud, suutmata piiritleda seda, mida avaliku arvamuse all mõista.

Tulemuste graafik on küllaltki ebaühtlane ja osutab sellele, et nt 15–20 punkti vahemikus paiknevaid ebaõnnestunud töid on rohkem kui 80–85 punktiga hinnatud töid. Järelikult ei ole teema osutunud paljudele selle valinutele jõukohaseks. Nõrgemates kirjandites ei olnud püütudki probleemi sõnastada ega seda analüüsida. Sageli piirdusid need lihtsustava subjektiivse kirjeldusega sõprade ja lähedaste arvamusest kellegi välimuse või riietuse kohta.

5. teema

Valimi maht: 421 , keskmine: 54.3 , st.hälve: 22.4

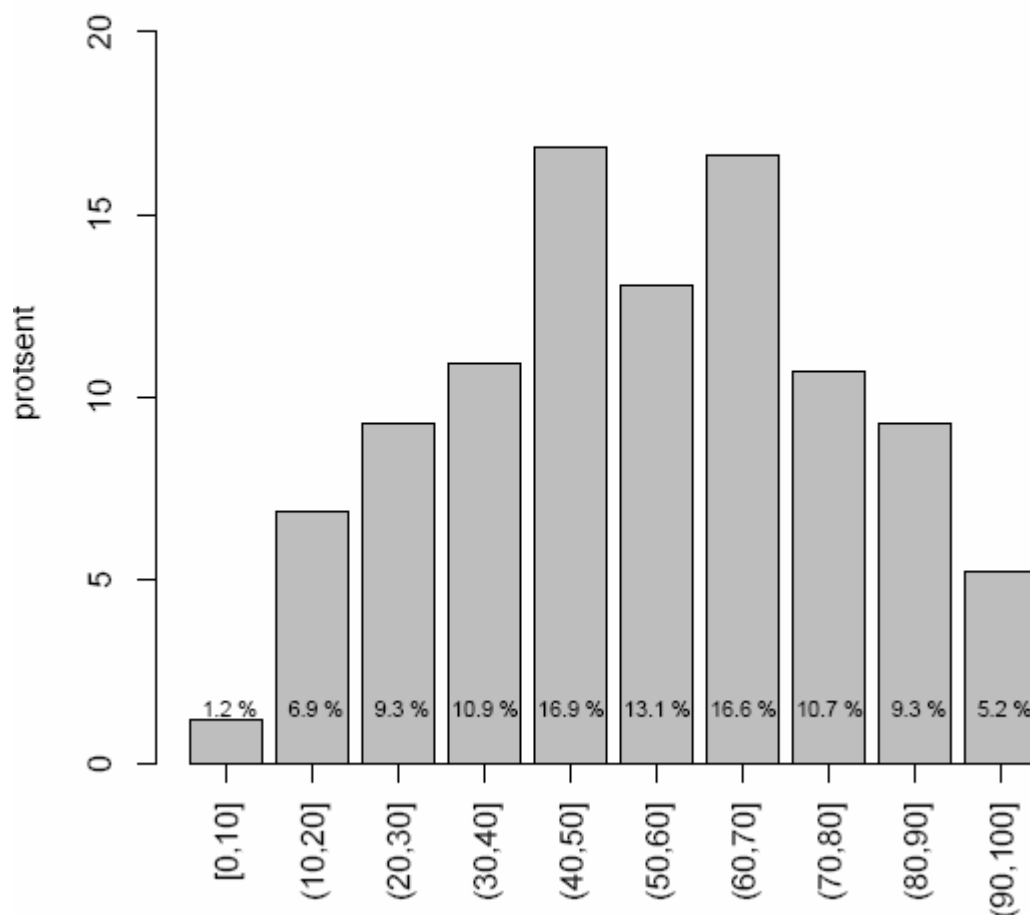


Diagramm 8. Tulemuste jaotumine 5. teema puhul.

Suhteliselt madala keskmise tulemuse 53,40 punkti andis 1. teema „Eesti mured on ka minu mured”. Tegemist oli samal ajal optimaalselt valitud teemaga, millel kirjutas eksamitöö 1201 inimest ehk 11,80% eksaminandidest. Tulemuste põhjal otsustades näib, et selle teema on valinud ka paljud keskmisest nõrgemal tasemel kirjutajad. Põhiliseks komistukiviks on nõrgemates tööde saanud Eesti poliitiliste ja majanduslike probleemide ümberjutustamine ilma oma enese vaatenurga analüüsimiseta.

Tulemuste graafik tipneb hindepunktide 45–55 juures. 80–100 punktiga hinnatud töid on sel teema proportsionaalselt vähe – seda on näha graafiku järsust langusest selle punkti vahemiku juures. 0–5 punktiga hinnatud töid on aga 5.

1. teema

Valimi maht: 1201 , keskmine: 53.4 , st.hälve: 21.5

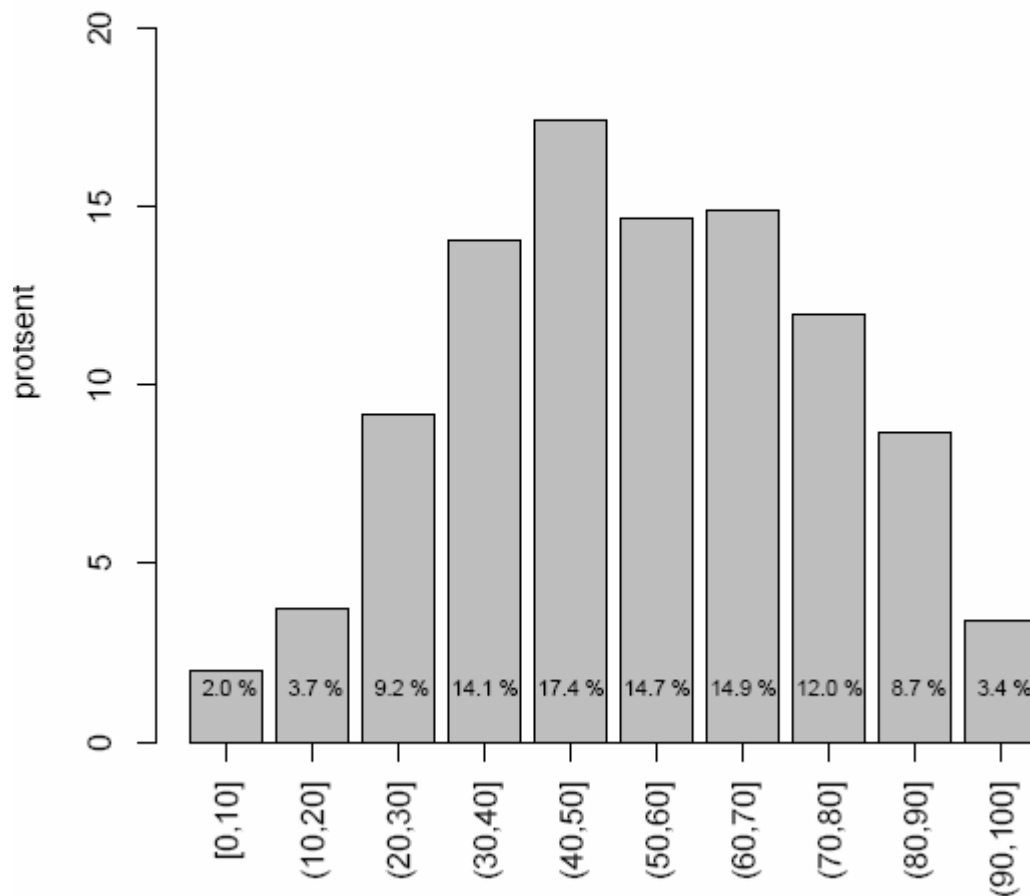


Diagramm 9. Tulemuste jaotumine 1. teema puhul.

Madalat keskmist tulemust 50,12 punkti näitab ka 8. teema „Meedia noore põlvkonna kujundajana”. Tegemist näib olevat teemaga, millelaadseks osa eksaminandidest oli teadlikult valmistunud. Seda võis näha töödest, kus räägiti küll tänapäeva ajakirjanduse probleemidest, kuid ei vastatud teemas sisalduvale üsna lihtsale küsimusele, kuidas ja mil määral täidab meedia noorte inimeste kujundaja rolli ning kuidas see roll on aja jooksul muutunud. Teema valinute hulgas oli arvatavasti ka väiksema üldistusvõimega eksaminande. Sellele osutab 80–100 punkti saanud tööde vähene osakaal, mis on ligikaudu võrreldav 0–20 punkti saanute hulgaga. Graafikult torkab silma järsk tõus 20–30 punkti vahemiku juures. Enim tulemusi paikneb hindevahemikus 45–55 punkti.

8. teema

Valimi maht: 1140 , keskmine: 50.1 , st.hälve: 21.1

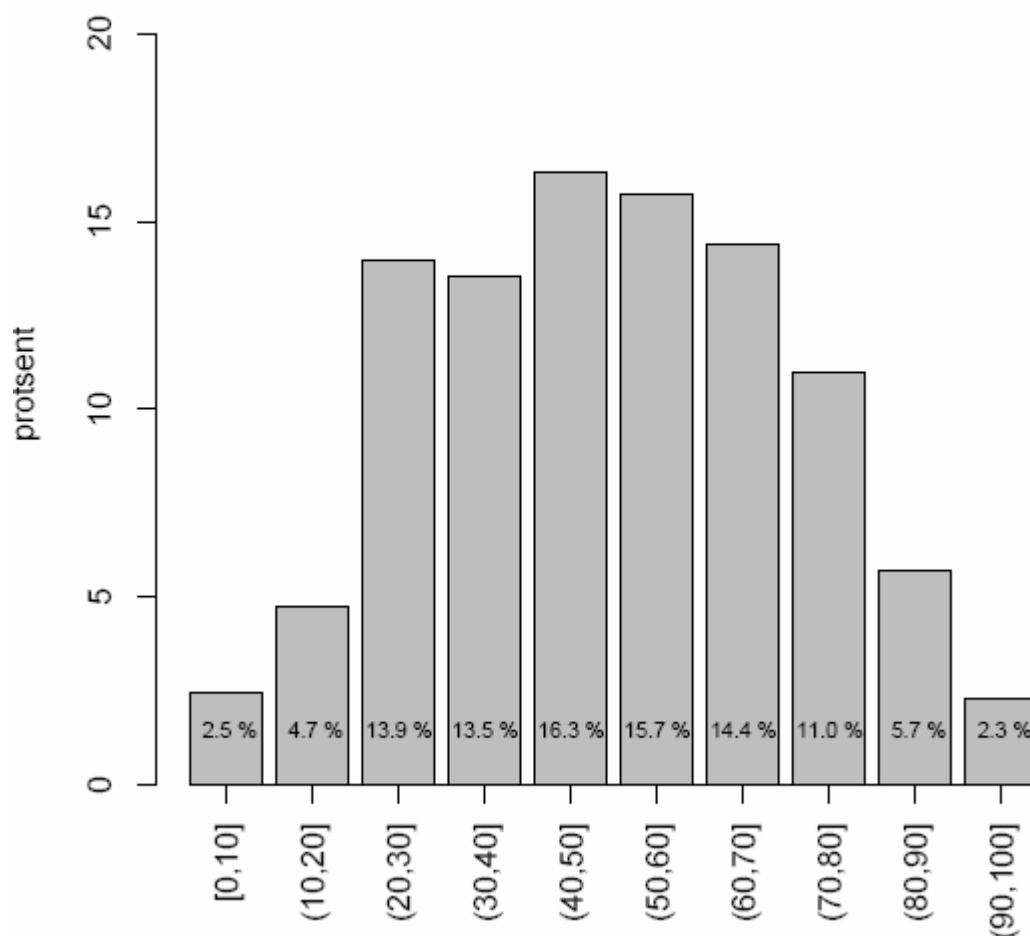


Diagramm 10. Tulemuste jaotumine 8. teema puhul.

Kõige madalam keskmine tulemus 47,71 punkti saadi 3. teemal „Haridus – kas vahend või eesmärk?” kirjutades. Tegemist on pealtnäha lihtsat vastandust sisaldava teemaga, millega igal kooliõpilasel on isiklik seos. See tingiski olukorra, kus teemat kiputi lihtsustama vaid hariduse vajalikkusest jutustades. Probleem jäi paljudes selleteemalistes töedes püstitamata ja pealkirjas sõnastatud otsesele küsimusele ei vastatud. Paljud nõrgemate tööde autorid ei suutnud enda jaoks lahti mõtestada ka seda, missuguste kriteeriumide alusel eristuvad haridus kui vahend ja haridus kui eesmärk, st ei osatud näha probleemi tuuma.

Tulemuste graafik on üsna ühtlane. Silma torkab asjaolu, et nõrku töid punktivahemikus 0–20 on sel teemal kirjutatud rohkem kui tugevaid töid vahemikus 80–100 punkti. Alates vahemikust 15–20 punkti näitab graafik ühtlast tõusu kuni vahemikuni 25–30 punkti. Põhiosa selleteemalistest töedest on hinnatud 35–50 punktiga, mis osutab kas sellele, et teemat on valinud nõrgemad kirjutajad, või asjaolule, et teemas sisalduv probleem on osutunud kirjutajatele üle jõu käivaks. Üks sageduselt esilduvaid hind vahemikke on 60–65 punkti, mis näitab, et on leidunud ka keskmise tasemega töid. Graafiku languski on ühtlane.

3. teema

Valimi maht: 1154 , keskmine: 47.7 , st.hälve: 20.3

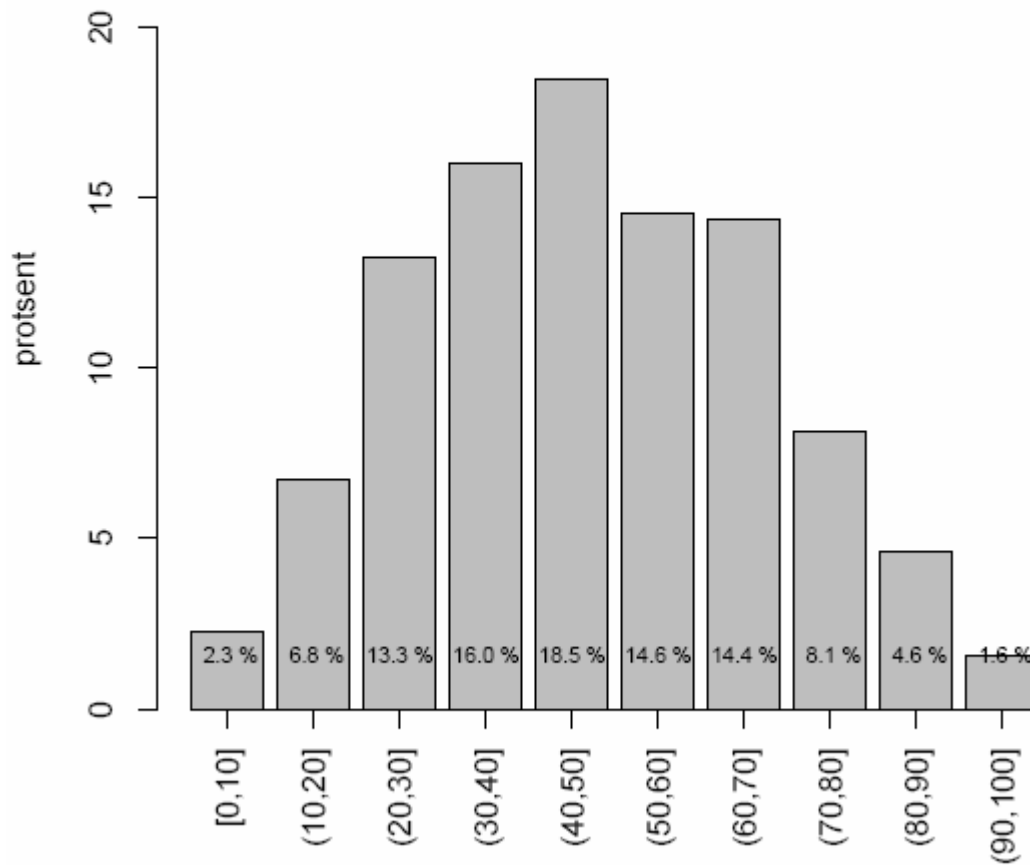


Diagramm 11. Tulemuste jaotumine 3. teema puhul.

4.1. Kokkuvõtte teemade valitavuse ja tulemuste kohta

Tabel 4. Tulemuste kokkuvõtte teemati

Teema	Kirjutajaid	%	Keskmine hinne	Standardhälve	Mediaan
1.	1201	11,80%	53,4	21,5	52
2.	348	3,43%	57,7	21,3	58
3.	1154	11,34%	47,7	20,3	46
4.	1430	14,05%	55,1	20,9	55
5.	421	4,14%	54,3	22,4	55
6.	1693	16,63%	59,7	20,4	61
7.	398	3,91%	62,3	22,7	64
8.	1140	11,20%	50,1	21,1	50
9.	206	2,02%	61,9	22,7	62
10.	2189	21,50%	63,0	20,0	64

Valitavuse alusel jagunevad teemad kolme selgelt eristuvasse rühma. Kõige õnnestunumaks võib lugeda teemasid, mida on valinud optimaalne arv eksaminande ehk umbes 1000 inimest. Selliseid teemasid on 2007. a valimis neli (8., 3., 1. ja 4. teema).

Õpilaste hulgas selgelt eelistatud teemasid on kaks (10. ja 6. teema) ning optimaalsest tunduvalt vähem valitud teemasid on samuti neli (9., 2., 7. ja 5. teema). Iseloomulik on see, et neljal kõige vähem valitud teemal kirjutajate hulk (1373 eksaminandi) on 816 ehk 37% võrra väiksem kui ühel eelistatuimal teema kirjutajate hulk.

Üheks nimetatud teemade vähese valituse põhjuseks on kindlasti kahe meelisteema väljakujunemine, mistõttu õpilaste seisukohalt ehk keerukamatele ja laiemat eruditsiooni nõudvatele teemadele jäi vähem kirjutajaid. Teiseks on võinud osa vähe valitud teemadest osutada liiga spetsiifiliseks, nt 5. teema „Mida suudab avalik arvamus?” Sel teemal õnnestunud töö kirjutamiseks peaks õpilasel olema laialdane ajakirjanduslik lugemus ja oskus üldistada oma kogemusi avaliku arvamuse mõju üle arutlemisel. Ka 7. teema „Kunstiteosed, mis on muutnud minu ellusuhtumist” eeldab, et eksaminandil oleks oma elust tuua mõni veenev näide selle kohta, missugused ilukirjandus-, muusika-, kujutava kunsti vm teosed on pannud teda oma eluväärtusi ümber hindama ja muutnud sedakaudu edasisi valikuid ja elukäiku. Tegemist on ennekõike kunstialtile ja erudeeritud kirjutajale sobiva teemaga. 2. teema „Kirjutatud ja kirjutamata seadustest” eeldab eksaminandilt orienteerumist moraali ja eetika vallas ning filosoofilisel, kuid samal ajal ühiskonna seisukohalt ülimalt olulisel teemal kaasrääkimise julgust. Ka 9. teema „Rahvusriigi võimalikkusest 21. sajandil” eeldab kirjutajalt kõigepealt rahvusriigi mõiste avamist ja selle riigitiübi elujõulisuse üle otsustamist tänase maailma ajaloo ja sotsiaalpoliitilise arengu taustal. Niisiis on tegemist mõnevõrra keerulisemate teemadega, millel keskmiste või keskmisest madalamate teadmistega eksaminandil oli raske argumenteeritud arutlust kirjutada. Need teemad olidki eksamikomisjoni poolt mõeldud pakkuma arutlemisvõimalust keskmisest tugevamale kirjutajale.

5. Tulemuste analüüs eksaminandi soo järgi

2007. aasta eksamitulemustes torkab silma varasematelgi aastatel täheldatud asjaolu, et noormeeste eksamitulemused jäävad neidude omadest madalamaks. 2007. aastal said noormehed eksamitöö eest keskmiselt 7,39 punkti vähem kui neidud. See on väga sarnane 2006. aasta tulemusega, kus noormeeste hinne jäi samuti neidude omast keskmiselt 7,27 punkti võrra madalamaks.

Tabel 5. Tulemuste jagunemus eksaminandi soo alusel.

	Kirjutajaid	%	Keskmine hinne	Mediaan	Standardhälve
M	4166	40,92%	52,09	51	21,47
N	6014	59,08%	59,48	61	20,91

5.1. Teemavalik ja keskmine hinne sugude lõikes

Tabel 6. Ülevaade teemaeelistustest ja tulemustest sugude lõikes

	Sugu	Kirjutajaid	%	Keskmine hinne	Mediaan	St.hälve
1. teema	M	603	14,47	50,03	49	21,17
1. teema	N	598	9,94	56,80	57	21,30
2. teema	M	173	4,15	53,99	55	21,10
2. teema	N	175	2,91	61,31	62	21,01
3. teema	M	492	11,81	46,02	44	20,38
3. teema	N	662	11,01	48,97	48	20,10
4. teema	M	440	10,56	49,34	48	21,68
4. teema	N	990	16,46	57,67	58	20,07
5. teema	M	158	3,79	51,64	52	21,90
5. teema	N	263	4,37	55,93	57	22,62
6. teema	M	974	23,38	56,96	57	20,19
6. teema	N	719	11,96	63,49	65	20,10
7. teema	M	128	3,07	53,09	54	23,89
7. teema	N	270	4,49	66,61	68	20,80
8. teema	M	564	13,54	46,60	46	20,79
8. teema	N	576	9,58	53,57	54	20,88
9. teema	M	133	3,19	57,87	57	23,62
9. teema	N	73	1,21	69,11	72	19,04
10. teema	M	501	12,03	57,33	57	21,79
10. teema	N	1688	28,07	64,72	66	19,10

Võrreldes teemade valitavuse absoluutarve, paistab eelnevast tabelist noormeeste eelistus 6. teema suhtes. Ilmselt on noormeestele sobinud Mati Undi väitesse „Lõbusalt saab inimkond oksa, millel ta istub.” kätketud tõsine sõnum, mida enamasti lahati keskkonnaga seoses. Neidudest rohkem on noormehed valinud ka teemasid nr 1 ja 9. 1. teemal „Eesti mured on ka minu mured” on noormehed sageli arutanud Eesti sise- ja välispoliitika ning selle kõrbeliste aspektide üle. Selgelt on noormehed neidudega võrreldes eelistanud 9. teemat „Rahvusriigi võimalikkusest 21. sajandil” – sel teemal on noormehed kirjutanud õnnestunud ja

mitmekülgseid arutlusi rahvusriigi eeliste ja puuduste kohta tänapäevases üleilmastavas maailmas.

Optimaalselt on noormehed valinud teemasid 3, 4 ja 10. Ebaproportsionaalselt vähe on noormehed kirjutanud teemadel nr 7, 9, 5 ja 2, mis kuuluvad ka üldiselt vähe valitud teemade hulka. Samal ajal on vähe valitud teemade hulgas ka selliseid, mida noormehed on valinud neidudest vähem – need on 7. teema „Kunstiteosed, mis on muutnud minu ellusuhtumist”, 4. teema „Kõigel on hind, aga vähesel väärtus”, 10. teema „Meie suurim ja hiilgavaim meistritöö on õigesti elatud elu.” ja 5. teema „Mida suudab avalik arvamus?”. Niisiis võib siinse teemavalimi põhjal järeldada, et noormehed on eelistanud ühiskonna ja poliitikaga seotud teemasid ega ole meelsasti arutlenud kunsti teemadel või kujundlikult ja poeetiliselt sõnastatud teemadel (4. ja 10. teema).

Kõrgeima keskmise hinde on noormehed saavutanud teemadel nr 9, 10 ja 6 kirjutades. 6. teema on osutunud noormeestele sobivaimaks: seda on nad kõige sagedamini valinud ning sel teemal kirjutades on noormehed saavutanud suhteliselt kõrge keskmise tulemuse 56,96 punkti, mis jääb siiski alla samal teemal kirjutanud neidude keskmisele tulemusele 63,49 punkti. Kõige kõrgema keskmise hinde on noormehed saanud 9. teemal („Rahvusriigi võimalikkusest 21. sajandil”) kirjutades. Siingi aga jääb noormeeste keskmine tulemus 57,87 punkti alla neidude keskmisele tulemusele 69,11 punkti, mis ühtlasi on neidude saadud kõrgeim keskmine tulemus 2007. aasta teemavalimi lõikes. Noormeestel on keskmise tulemuse põhjal otsustades suhteliselt hästi õnnestunud ka 10. teemal kirjutamine, kuid siingi jääb nende keskmine tulemus 57,33 punkti alla neidude samal teemal saavutatud keskmisele 64,72 punkti.

Neiud on eelistanud 10. teemat, mille on valinud peaaegu kolmandik kõikidest naissoost kirjutajatest. Madalaim standardhälve ning suhteliselt kõrge keskmine tulemus ja mediaani väärtus osutavad sellele, et tegemist on neidudele sobiva teemaga, millel kirjutatud tööd on hästi õnnestunud. Optimaalne on kirjutajate hulk olnud 1., 3. ja 8. teema puhul. Vähe on neiud kirjutanud 9., 2., 5. ja 7. teemal.

Kõrgeima keskmise tulemuse 69,11 punkti on neiud saavutanud 9. teemal kirjutades, kuid kuna tegemist on keskmiselt väga harva valitud teemaga, siis ei osutu see tulemus eriti kõnekaks. Optimaalselt valitud teemadest on neidudele keskmise hinde põhjal otsustades hästi sobinud 6. teema. Ka väga sageli valitud 10. teemal on saavutatud hea keskmine tulemus 64,72 punkti. Madalaima keskmise tulemuse 48,97 punkti on neiud saanud 3. teemal kirjutades, ehkki teema on optimaalse valitavusega.

Seega võib öelda, et 2007. aasta teemavalimis pole ühtki teemat, millel kirjutades noormehed oleksid saavutanud neidudest kõrgema keskmise tulemuse. Kõige lähedasemad on noormeeste ja neidude keskmised tulemused 3. ja 5. teema puhul (punktide vahe noormeeste kahjuks vastavalt 2,95 ja 4,29), kõige suuremad lahknevused noormeeste kahjuks on teemade 7. ja 9. juures (vahe vastavalt 13,52 ja 11,24 punkti).

Tabel 7. Tulemuste statistika soo alusel

Sugu	Kirjutajaid	Keskmine	Standardhälve	Alla 20 p	Üle 90 p	100 p
M	4191	52,1	21,6	241 (5,8%)	150 (3,6%)	19 (0,5%)
N	6034	59,5	20,9	176 (2,9%)	398 (6,6%)	58 (1,0%)

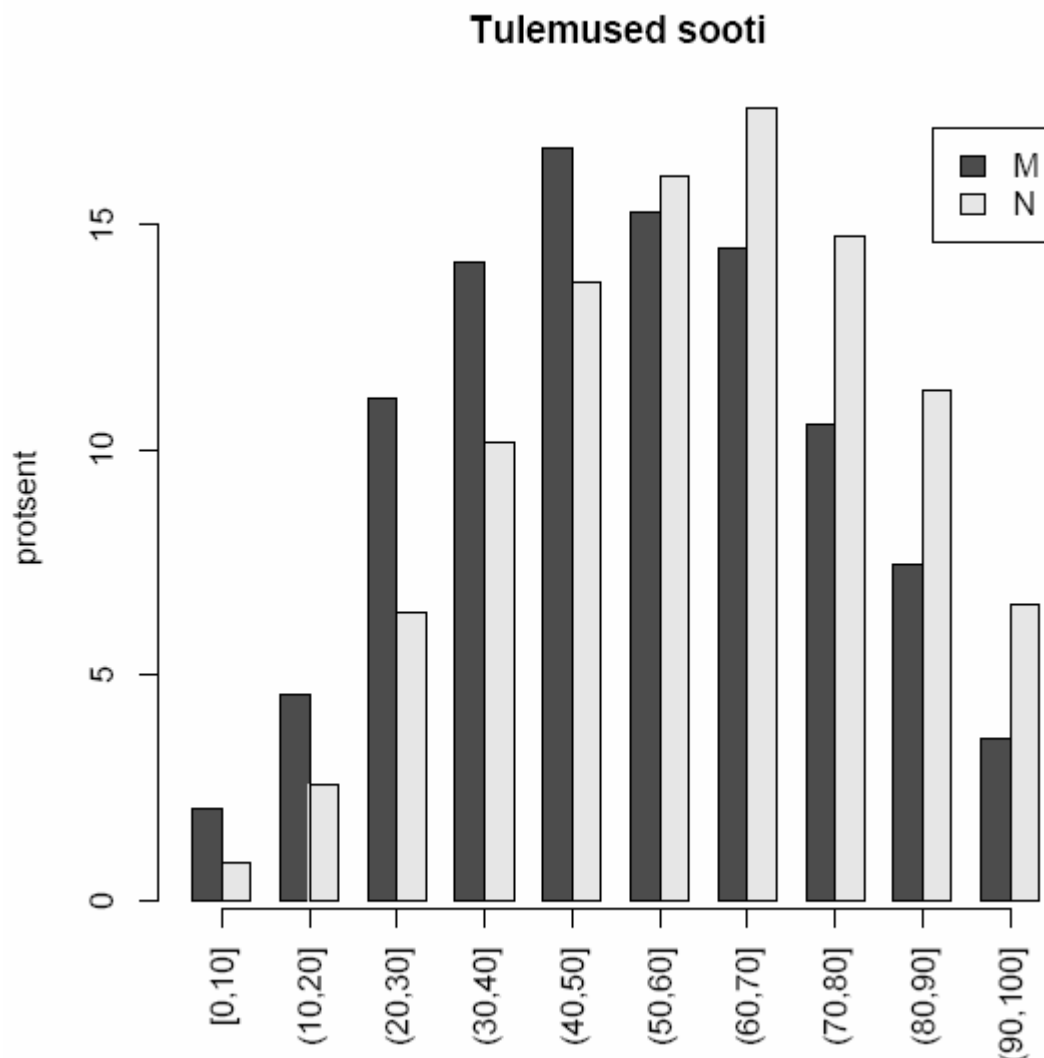


Diagramm 12. Tulemused sugude lõikes

Võrreldes tulemusi sugude lõikes, torkab silma noormeeste keskmiselt madalam tulemus. Alla 20 punkti saanute hulgas on noormehi 65 võrra rohkem kui neide. Samal ajal on üle 90 punkti saanud eksaminandide hulgas 248 neidu enam kui noormeest. Ka 100 punkti saanute hulgas on neide 38 võrra rohkem kui noormehi. Siit võib järeldada, et kirjand kui eksamivorm sobib neidudele paremini kui noormeestele. See on üks oluline argument uue eksamivormi väljatöötamiseks.

6. Tulemuste analüüs hindamisaspektide alusel

Eksaminandide tulemusi hinnati nelja aspekti alusel (vt jaotis 2.1), hinde kujunemisel oli kaalukaim esimene aspekt – sisu, mille eest oli võimalik saada maksimaalselt 45 punkti. Tulemuste jaotumisest mees- ja naissoost kirjutajate lõikes annab ülevaate Tabel 8.

Tabel 8. Sisu hinne sugude lõikes ja keskmiselt

Sugu	Keskmine hinne	Mediaan	Standardhälve
M	24,55	22	9,90
N	26,28	27	9,62
Kokku	25,57	27	9,78

Arvestades võimaliku maksimumpunktide arvuga (45), paikneb keskmine tulemus 25,57 skaala keskpunktist mõnevõrra positiivsema väärtuse suunas. Kahjuks on aga sisu hinded noormeeste ja neidude tulemustes liiga suured erinevused: noormehed on saanud sisu eest keskmiselt umbes 2 punkti vähem kui neidud.

Õigekirja kui teise hindamisaspekti eest oli eksaminandidel võimalik saada maksimaalselt 35 punkti. Tabelist näeme, et noormehed on selle aspekti eest saanud keskmiselt vähem kui 50% võimalikust punktisummast. Neidude tulemus 20,70 punkti ületab aga pisut üldist keskmist tulemust 18,97 punkti.

Tabel 9. Õigekirja hinne sugude lõikes ja keskmiselt

Sugu	Keskmine hinne	Mediaan	Standardhälve
M	16,47	18	10,73
N	20,70	21	10,19
Kokku	18,97	21	10,62

Õigekirja hinded avaldub neidudel ja noormeestel suurim keskmiste tulemuste erinevus, sest noormehed on saanud selle aspekti eest keskmiselt 4 punkti vähem kui neidud.

Kolmanda hindamisaspekti, sõnavara ja stiili eest oli võimalik saada maksimaalselt 15 punkti. Taas on tabelist näha, et noormehed on saanud keskmiselt umbes 50,8% võimalikust punktisummast, neidud aga 58,6%.

Tabel 10. Sõnavara ja stiili hinne sugude lõikes ja keskmiselt

Sugu	Keskmine hinne	Mediaan	Standardhälve
M	7,62	8	3,75
N	8,79	9	3,72
Kokku	8,31	9	3,78

Ka sõnavara ja stiili hinne on noormeestel keskmiselt 1,17 punkti võrra madalam kui neidudel. See osutab, et noormehed ei pööra kirjandi sõnastusele nii palju tähelepanu kui neidud.

Neljanda aspekti, vormi ja ülesehituse eest oli võimalik saada maksimaalselt 5 punkti.

Tabel 11. Vormi ja ülesehituse hinne sugude lõikes ja keskmiselt

Sugu	Keskmine hinne	Mediaan	Standardhälve
M	3,19	3	1,03
N	3,43	4	1,02
Kokku	3,35	4	1,03

Saadud keskmine hinne 3,35 osutab sellele, et aspekti tulemus küünib pisut kõrgemale skaala keskpunktist. Ülesehituse eest on neid saanud keskmiselt 0,24 punkti rohkem kui noormehed. Seda ei saa pidada oluliseks erinevuseks.

7. Tulemuste jagunemine soo ja õppekeele järgi

Järgnevas tabelis on eksamitulemused välja toodud 5-punktiliste vahemike kaupa. Tabelist selgub, et enim tulemusi paigutub hindevahemikku 61–65 punkti. Positiivsena võib välja tuua asjaolu, et vahemikus 81–100 punkti paikneb tunduvalt rohkem tulemusi (1536) kui nõrgas vahemikus 0–20 punkti (478). Võrdlusest näeme, et tugevaid töid on umbes kolm korda rohkem kui nõrku. 5-punktiliste vahemike lõikes on tulemuste arvu suurenemine kuni kõrgeima tulemusvahemikuni 61–65 punkti ühtlane. Sama võib öelda ka tulemuste arvu languse kohta. Silma torkab see, et tulemuste jaotuses kujuneb üsna ühtlane „lagi” vahemikus 45–60 ja 65–70 punkti.

Tabel 12. Tulemuste jagunemine 5-punktiliste vahemike kaupa (soo ja õppekeele alusel)

Punkte	M	N	Eesti	Muu	Vene	Kokku
0–5	30	18	48	0	0	48
6–10	54	31	85	0	0	85
11–15	62	45	106	0	1	107
16–20	129	109	238	0	0	238
21–25	221	174	395	0	0	395
26–30	244	210	453	1	0	454
31–35	269	270	538	1	0	539
36–40	321	343	663	1	0	664
41–45	348	374	722	0	0	722
46–50	348	453	801	0	0	801
51–55	325	475	800	0	0	800
56–60	311	492	801	0	2	803
61–65	326	545	871	0	0	871
66–70	277	513	790	0	0	790
71–75	224	476	700	0	0	700
76–80	217	410	627	0	0	627
81–85	152	360	512	0	0	512
86–90	159	321	479	1	0	480
91–95	88	235	323	0	0	323
96–100	61	160	221	0	0	221

Et peale eesti koolide oli muudest koolidest (k. a vene koolid) eesti keele riigieksami sooritanute osakaal statistiliselt ebaoluline, ei ole õppekeele aspekti siinses analüüsis arvestatud.

8. Sagedamad keelevead

8.1. Kokku- ja lahkukirjutamine

Kõige sagedamini põhjustab eksimusi kokku- ja lahkukirjutamine.

8.1.1. Ühendverbi kokkukirjutamine infinitiivi, supiini või gerundiivi vormis, nt Inimene on loomuselt kord selline, kes otsib alati seiklust ja võimalusi, kuidas midagi uut ning põnevat **järeleproovida**.

Selle probleemi lahendamiseks peaksid töötused võimalikult palju materjali **ümbertöötlemä**. Näiteks jänes peab **toituotsides** jälgima, et ta ise ei satuks mõne kiskja lõunasöögiks. (728020)

8.1.2. Minevikuvormi koosseisus esineva *nud-* ja *tud-*kesksõna ekslik kokkukirjutamine, nt Olen aastate jooksul **arusaanud** raha tähtsusest, aga kas tõesti on see nii oluline?

Kellelegi meist ei ole **ettenähtud** sihini mitte jõuda.

Maailm on **ülesehitatud** põhimõttel, et inimesed sünnivad ning peavad elama ettenähtud aja.

8.1.3. Pöördeliste ühendverbivormide kokkukirjutamine, nt

Meedia eesmärgiks on olnud informatsiooni edastamine – kuidas seda inimesed **vastuvõtavad** ja lahti mõtestavad kujuneb välja ühiskonnast.

Kui nad **väljavisatakse** siis on ka raha tulde lastud ning kahetsemist kuipalju.

8.1.4. Kaassõna kokkukirjutamine eelneva substantiivi või pronoomeniga, nt

Selle **kohapealt** võiks ütelda, et paljudel asjadel on väärtus ja hind, kuid seda tuleks osata ka väärtustada ja hinnata.

Läbiaegade parim korvpallur Micheal Jordan lähtuski sellest mõttest, tema senist elu võib küll nimetada tõeliseks meistritööks.

Kas selline mees on õige läbi viimaks jumalateenistusi **aastapärast**?

Tema **teooriakohaselt** saab suurendada ferrumiga planktonite arvu, kes omakorda seovad süsihappegaasi.

Aegadejooksul on inimkonnas kujunenud arusaam, et kõigel on olemas hind.

Sellele suurele probleemile on aga **minuarust** väga lihtne lahendus.

8.1.5. Ühend- ja väljendverbidest saadud *mine-*nimisõnatuletiste lahkukirjutamine, nt

Vastupidiselt toimisid, aga need eestlased, kes ei pooldanud Sakala **maha lammutamist** ja soovisid alles jätmist.

Ta seisis lastel ees kuristiku serval, millelt **alla kukkumine** tähendas täiskasvanuks saamist.

Seejuures on tähtis ka üritada leida võimalusi kriisi **ära hoidmiseks** ja alustada tuleks juba praegu.

Osad inimesed on ka ilma hariduseta targad, aga haridust pole vaja ainult targaks saamiseks, vaid ka kogemuste saamiseks ning **aru saamiseks**, mis enda ümber toimub.

8.1.6. Lühenenud s-lõpulise liitega sõnade lahkukirjutamine, nt

tarbimis kõlbmatu, igatsus tunne, raha teenimis soovi, kaubandus keskus, karistus meetodid, viisakus reeglid, haridus süsteem, haritus tasemega.

8.1.7. Omaette mõistet tähistavate nimisõnade lahkukirjutamine, nt *tuulegeneraatori väljakuid, isamaa armastuse, maailma vaade, kaotavad jalge aluse, koolieeliku iga, pere tülid, vägivalla probleemid, tema töö kohustused, noorte ajakirjade olemas olul, energia allikad, hõbe ja kuld kette, käsitöö tarbeid, raamatu riitul.*

8.1.8. *ne-* ja *line-*liiteliste omadussõnade lahkukirjutamine eelnevast käändsõnast, nt *miljoni kroonine, riikide vaheliste probleemide, inimeste vahelistes suhetes, inimeste vaheliste, Eesti sisesel tasandil, viie sendiline maks, Kingi sarnast isikut, Stepihundi laadsed, Holdeni suguseid, 16–18 aastased, kahekümne aastane, kümne aastase, kolmeteist aastane, kahe aastane, 13–17 aastastele, 18. aastane, 5 minutilisest.*

8.1.9. Eksimused määrsõnade kokku- ja lahkukirjutamisel. Kokkukirjutamine lahkukirjutamise asemel, nt *taaskord, samapalju, justnimelt, samapalju, misiganes, kuitahes, niiväga, õigepea, samalajal, päevast-päeva, päevast-päeva;* lahkukirjutamine kokkukirjutamise asemel, nt *siin kohal, tagant järele, nii öelda, kuhu poole, sellegi poolest, tahes tahtmata, kõige pealt, millegi pärast, mis tõttu, mis jaoks, seal hulgas, nagu nii, võib olla (pro võib-olla).*

8.1.10. Arvsõnade ekslik kokku- ja lahkukirjutamine, nt *mitutuhat, kolmtuhat, kakstuhat, sadumiljoneid eurosid, kahekümnesimese sajandi algus, üheksakümnesimesel aastal, paar sada.*

8.1.11. Mõne liitpronoomeni lahkukirjutamine, nt *selle sama, need samad probleemid, iga üks, oma enda, ise enda, ise end.*

8.2. Vormivead

Sagedamate vormivigade hulgas eristuvad järgmised põhitüübid:

8.2.1. Vördevormide moodustamise vead, nt

Jäätmetega on vähemalt selleni jõutud, et suurtemates riikides on jäätmekäitlus juba riiklikul tasemel s. t seadustega reguleeritud ja kohustuslik. (õige: suuremates)

Samas on kallimad esemed ka kvaliteetsemad, mis muudab nad väärtuslikemaks. (õige: väärtuslikumaks)

Üks põhilisim abi vajaja on haridus. (õige: põhilisim)

Minu jaoks õnn on kõige hinnatuim väärtus. (õige: hinnatuim)

8.2.2. *kontsert-*tüüpi võõrsõnade käänamine, nt

Kulutatakse kauneid õhtutunde ja nädalalõppe kontsertitel, kuhu ei panda oma hinge.

Head kaaslased, kes ei jäta sind ka hädas, on väärt rohkem kui kuldmündid, pärlid ja teemandid.

8.2.3. *tud-*kesksõna käänamine eestäiendina, nt

Riik peab veelgi rohkem rahastama haridussüsteemi, kuna noores iseseisvas riigis peab olema palju harituid inimesi ..

Reklaam kujundab noorte alateadvust ja sellest ei pruugita ise aru saada, kuigi ostetakse reklaamit toodet.

8.2.4. *ik-*liiteliste astmevahelduslike sõnade käänamine, nt

Selliseid saatuslike juhtumeid on teisigi olnud.

Ta mõjutab ühiskondliku elu nii positiivselt, kui ka negatiivselt.

Neid jääb alati olema, kas enda riiklikute murede ülekuhjumisega või võõrriikide mõjutamisel.

On väga palju noori kodanike, kes suitsetavad.

8.2.5. *kõne-tüüpi sõnade ainsuse osastava käände vormi moodustamine, nt Eelnevalt rääkis Eesti muredest, aga mõelge, kui poleks ühtegi **mure** ja kas see oleks üldse võimalik.*

*Olen märganud, et mida vaesem on mõni riik, seda rohkem austatakse seal **pere** ning kultuuri.*

8.2.6. *sid-tunnuseliste mitmuse osastava vormide lühendamine kõnekeele eeskujul, nt Kindlasti on nad valmis üsna laiaulatuslikes mõõtmetes **kuritegusi** korda saatma, et neid mitte kaotada.*

*Inimkond saab kasutada palju uusi **hüvesi**.*

*Näiteks luuakse tuule parke, tehakse suuri **päikesepatareisi** ja ehitatakse **elektriautosi**.*

8.2.7. Eksimused tüvemitmuse vormide moodustamisel, st valitakse mitmuse tunnuse markerina vale vokaal, nt

*Nad teavad täpselt inimeste **nõrki** külgi ning kasutavad neid ära. (p. o nõrku)*

*Kuid aeg võib muuta inimeste **arusaami** ja väärtushinnanguid. (p. o arusaamu)*

*Kõik hakkas neile kohale jõudma alles siis, kui nad nägid sõjas oma **klassivendu** ning **koolivendu** langemas. (p. o klassivendi ja koolivendi)*

*Sellepärast on rajatud mitmeid **tuumaelektrijaame**. (p. o tuumaelektrijaamu)*

8.2.8. Vead tugevneva astmevaheldusega verbide vormimoodustuses, nt

*Kõigil peaks olema püstitatud mingi eemärk, mille poole **püüdelda**.*

*Minnes sellisesse kooli või trenni nagu nad **mõtlenud** on ja püüavad selle ametinimel.*

*Lillepoemüüjaks oli ta nüüd liiga peen ja tänavale tagasi ei **kõlbanud** ta enam kindlasti mitte.*

*Mind on see mõjutanud sedavõrd, et olen ise **hakkanud** ka muusikat tegema.*

*Mõelgem, 3000 aastat tagasi ei **oskanud** inimesed rääkida – aga nad õppisid.*

8.2.9. *likkus-liiteliste sõnade käänamine, nt*

*Riigi valitsejate otsused ja valimiseelse tähelepanu eest võitlemine toob igaihes välja **patriootlikuse tunded**.*

*Kuid see, mis neid **tegelikuses** ees ootas oli süнге ja hirmus, mida ei tahaks kogeda meist keegi.*

*Väga palju näidatakse **avalikusele** filme ja antakse välja arvutimänge, mis on täis tapmist ja vägivalda.*

8.2.10. *tulema-tüüpi verbide umbisikulise tegumoe vormide moodustamine, nt*

*Eesti palgad hakkavad tõusma, **tuldakse** välismaalt kodumaale tagasi, aga siis ei pruugi enam tööd olla, kuna odav tööjõud mujalt riikidest, on kohad hõivanud.*

*Mitte küll kõik, aga enamik rikkujatest satuvad avalikkuse ette ning kui **oldakse** kellegi surnuks või vigaseks sõitnud, siis ühiskonna poolt on sellised isikud hukka mõistetud.*

8.2.11. Eksimused mõne astmevahelduseta verbi vormide moodustamisel (muutmine astmevaheldusliku malli järgi), nt

*Hea projekti korral on võimalik niinimetatud Euroraha **taodelda** peaaegu igale valdkonnale.*

*Kõrgema haridusega on rohkem võimalusi ning mõnel alal **töödates** suuremad palgad.*

8.2.12. Eksimused laulma-tüüpi verbide lihtmineviku vormides, nt

*Lord Henry **möönas** 19. sajandil, et suunitlus on saada võimalikult palju teadmisi omandatud.*

8.2.13. Pronoomenite *keegi, miski, kumbki* ja *mõni* käändevormide moodustamine, nt *Aastaid ei tekitanud see kuju kellegile muret, ja nüüd on see teema igapäev päevakorras püsiva probleemina.*

Ma olen sündinud materiaalses maailmas ja elu ilma millegita oleks mulle üpriski suureks probleemiks.

Kellelegile elus on kõige tähtsam raha, kellelegile armastus, usk, vabadus ja rahu peres.

Kumbagit ei tohi unustada, sest need tegevusalad võivad olla elukutse valikul määrava tähtsusega, andes juurde loovamat poolt.

Mõndades riikides tunduvad meie riigi palganumbrid aga suurtena.

8.2.14. Sõna *aldis* käänamine, nt

Erinevalt neist koostööaltidest inimestest, leidub maailmas neidki, kes oma lühikese eluea jooksul aina otsivad seda ühte ja ainust, nende meelietavat põhjust: mis mõte on nende olemisel.

8.2.15. *mata*-vormi moodustamine, nt

Selline suhtumine teeb aga teise osa eestlastest kurvaks, sest nad annavad ilma üritamatta alla.

Kuid ärme üle väärtusta raha, mida sa teed rahaga, kui oled asustamatta üksikul saarel, sul võib ju kirstu täis raha olla aga sellel pole mingit väärtust.

8.3. Tähtenduste mittetundmisest tingitud vead ja kõnekeele mõjust tingitud ümbertõlgendused

Andres ei saanud aru, et ainuke suurim väärtus tema elus on Krõõt, vaid tema tundis tunnustust oma maa vastu.

Venemaal kutsutakse ülesse Eesti tooteid ja teenuseid mitte ostma, samas see võib-olla on ühe mehe valimistel parema edu saavutamiseks mõeldud tegu.

Muidugi on Eestis ja mõjal maailmas palju selliseid peresid, kus naine või mees petab, kuid nemad ei ole usklikud, seega pole nad ka patused.

Teadlased on tõestanud, et see on põhjuseks aina rohkematele nürisünnitustele.

Palju tervislikum oleks teha sporti, või väljas käia, ükskõik mida muud, aint et mitte päevad läbi arvutis istuda ja koguda populaarsust.

Mul on alati põhimõte olnud, et kuigi varem või hiljem sureme me nagu inii, kirstu raha ma ei kogu!

Peasi, et saame sellest aru, et elu on elamist väärt ka rasketel tingimustel.

Tegelt on Eesti suurimaks mureks see, et Venemaa üritab Eesti enda alla võtta, hoolimata igasugustest liitudest.

Aastate jooksul on see paranenud kohe jõudsalt ja silm-märgatavalt.

8.4. Häälikuortograafiavead

8.4.1. Eksimused võõrsõnade ortograafias, nt vigased sõnakujud

narkomanid, narkotikume, balantsseerima, identideedi, materjaalseid, materjalistid, meedotitega, imigrantide, trastilisi, aksepteeritav, ühistrantspordis, , intelligentse, kompromisi leidmine, internett, graffiti, varjant, fosiilsetest, pambusmetsade, ermeetiliselt, paraleelselt, potensiaalne, manipulatsioon, resursse, sateliittelevisioon, likviteerimisele, Suurbritanja, interviiu, demograatlik, elustandarditega, intellekt, raadjost, immiteeritakse, anektoodid.

8.4.2. Tüüpilised eksimused omasõnade ortograafias, nt

mammona (p. o mammon), kevadeti (p. o kevaditi), tohuvapohu (p. o tohuvabohu), haitunud (p. o haihtunud), mõtekas (p.o mõttekas);

probleemid rõhuliite *-gi/-ki* õigekirjaga, st *-gi* üldistumine, nt *peabgi, saadgi, tuleksgi, asubgi, maailmasgi*;

probleemid liitsõnade õigekirjaga, nt *ultravioletkiirte, mootoratta*;

probleemid klusiilide õigekirjas, nt *täpisevahendeid, õppib, lõppuni, hakkatakse, õppetuseks, elupaikka, pikkapeale, mittu, mõttet*;

eksimused konsonantühendi reegli vastu: *eesmärkke, tutvusi, sõpprus, paarikümmne, lõppmatu*;

eksimused *ja*-tegitanimeliitiga sõnade kirjutamisel, nt *kurjategiaks, müüatel*.

8.4.3. Suur ja väike algustäht, nt

Teosest „Tõde ja Õigus” (p. o *teosest „Tõde ja õigus”*), *film „Roheline Miil”* (p.o *„Roheline miil”*), *Külm sõda* (p. o *külm sõda*), *Eestlased* (p. o *eestlased*), *Vene rahvusest* (p. o *vene rahvusest*), *Ema Teresa* (p. o *ema Teresa*), *Pronkssõdur* (p. o *pronkssõdur*), *Hiidpanda* (p. o *hiidpanda*), *pääseda edasi õppima Ülikooli* (p. o *ülikooli*), *osta poest soome küpsiseid* (p. o *Soome küpsiseid*), *marsil* (p. o *Marsil*), *Võidupüha* (p. o *võidupüha*), *Nato* (p. o *NATO*), *Hollandlasest peatreener* (p. o *hollandlasest peatreener*), *saade „Kes tahab saada Miljonäriks?”* (p. o *„Kes tahab saada miljonäriks?”*), *Laulva revolutsiooni* (p. o *laulva revolutsiooni*), *Jaenuaritorm* (p. o *jaenuaritorm*), *Euroopa liit* (p. o *Euroopa Liit*), *vabadussõjas* (p. o *Vabadussõjas*).

8.4.4. Poolitamine

Poolitamise ei arvestata silbipiiriga ja poolitatakse sõnu juhuslikust kohast, nt *vead omandata-kse, tõst-is, suurema-ks, ajakirjand-ust, suht-umisel, kujund-anud, käitum-ine, väärtustata-kse, matema-atika, mingi-tki, suht-eliselt, ohu-stada, tun-dma, kõrgem-ale, asj-adest, väärtu-steks*.

8.5. Lausestusvead

8.5.1. Nominatiivi ületaotlus

2. veebruar 1920. aastal Tartus kirjutasid Eesti ja Nõukogude Liit alla lepingule, mis lõpetas Vabadussõja ja kuulutas Eesti iseseisvaks, seda daatumit nimetatakse Tartu rahuks.

8.5.2. Konstruktsioon *kui ... -na*

Thimotheus von Bocki võime tunda kui eesti rahva eestkostjana, kelle sooviks oli vabaks saada. (315015)

8.5.3. Ühildumine

Ilma nende tunneteta muutub elu raskena.

9. Ettepanekud 2008. aasta eksamitöö koostamiseks ja eksami ettevalmistamiseks

- Püüda ettenägelikult vältida üht või kaht teemat, mis võiksid tunduda eksaminandidele ootuspärased ja mille valiks seetõttu ebaproportsionaalselt suur hulk eksaminande, samal ajal kui mõni komplitseeritumat arutlust eeldav teema jääb väga vähe valituks.
- Eksamiülesannete hulgas peaks olema teemasid nii üldisele keskmisele tasemele kui ka keskmisest suurema lugemuse ja laiema silmaringiga inimestele. Samuti tuleks mõelda sellele, et valikus leiduks noormeestele sobivaid teemasid (ajalugu, poliitika, majandus, harrastused).
- Teemad peaksid olema selgelt sõnastatud ja sisaldama õpilase jaoks läbinähtavat probleemi. (Kas ei tasuks siin teha ettepanekut minna üle teemadelt/pealkirjadelt probleemikesksele kirjutamisele? Sellega väheneks võimalus esitada varem kätteõpitud tekste ning õpilastele oleks eksamiülesanne mõistetavam. Vt näidiseid 2008. aasta eristuskirjas.)
- Eksamitöö ühtlasema hindamise huvides tuleks korraldada hindajatele koolituspäev(i), kus tutvustatakse õigekeelsust puudutavaid uuendusi (2006. aasta ÕS, keelenõuvakk, M. Ereli seisukohad lauseõigekeelsuse vallas jm)

10. Ettepanekud õpetajale ja õppijale

- Tuletada meelde arutleva kirjandi tunnused ja pidada meeles, et töö peab nende vastama – õpetada ja õppida vältima emotsioonidesse kalduvaid jutustavaid töid.
- Omandada stiiliregistrite põhierinevused, et tehtaks vahet ühelt poolt standardkirjakeelse ja teiselt poolt kantseliitliku või argikeelse väljenduse vahel.
- Õppida sõnastama oma väiteid konkreetselt ja ladusalt, vältides samal ajal üldsõnalisust, liigset kujundlikkust ja kordusi.
- Pöörata tähelepanu teksti sidususe loomise võtetele ja jälgida, et arutleva kirjandi laused ja lõigud oleksid loogiliselt seostatud; vältida ülesehituse mosaiiksust.
- Õppida esitama vaid teemaga seotud tekstinäiteid.
- Harjutada õigekeelsussõnaraamatu kasutamist ja tuletada meelde, missugust kasulikku informatsiooni sellest raamatust leida võib. (Eksamil võib kasutada 1999. või 2006. aasta õigekeelsussõnaraamatut.)
- Loobuda varem valmis kirjutatud tööde mugandamisest etteantud teemade alla. Häälestuda loovusele ja analüütilisusele.
- Õigekirja vallas korrata interpunktsioonireegleid ning kokku- ja lahkukirjutamise reeglistikku.

2007. aasta põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksamitöö analüüs

Koostaja: Anneli Oidsalu

Sissejuhatus

Käesoleva analüüsi eesmärk on Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele saabunud põhikooli eesti keele ja kirjanduse eksamitöid uurides välja selgitada eksaminandide peamised vead, anda hinnang ülesannetele ja eksamitööle tervikuna, analüüsida parandajate-hindajate tööd, eksami statistika¹ põhjal teha järeldusi eksamitöö ja selle osade ning tulemuste kohta, analüüsida õpetajate tagasisidelehti, teha ettepanekuid 2008. aasta eksamitöö koostamiseks ning anda soovitusi õpetajatele ja õpilastele.

1. Eksami eesmärk

2007. aasta põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksamitöö eesmärk oli hinnata riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust, kontrollida põhikooli lõpetamiseks vajalikke põhiteadmisi ja oskusi, saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ning suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi.

2. Eksamitöö põhiandmed

2007. aasta põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksamitöö põhines riikliku õppekava eesti keele ja kirjanduse ainekava põhikooli osal. Eksamitöö koostamisel ja hindamisel on lähtutud kirjandus- ja keelenähtuste esitamisel ning tõlgendamisel Haridus- ja Teadusministeeriumi kinnitatud põhikooli õppekirjandusest. Eksamitööga kontrolliti õppekavaga põhikooli lõpuks ette nähtud õpitulemusi ja pädevusi.

Eesti keele ja kirjanduse eksamitöö koosnes kahest osast: lugemisest ja kirjutamisest. Kogu eksamitöö eest oli võimalik saada 100 punkti.

Esimene osa koosnes kahest ülesandest, mille eest kokku võis saada kuni 30 punkti ja millega hinnati õpilaste oskust mõista erinevaid tekste (katkend romaanist, ül 1.1; intervjuu ja mitmesugused loetelud, ül 1.2), otsida kirjutistest vajalikku teavet ning lahendada probleemküsimusi. Eksamitöö I osaga kontrolliti ka, kuidas eristatakse žanre (novell, romaan, draama), kirjandusvoole (romantism, realism, naturalism), tuntakse ära vanasõna ja võrdlus (ül 1.1), kas teatakse sünonüümi mõistet ja tuntakse ära intervjuu (ül 1.2).

Eksamitöö II osa koosnes kuuest ülesandest, mille eest kokku oli võimalik saada kuni 70 punkti. II osa mahukaim ülesanne (2.1) oli lühikirjand, mis võimaldas hinnata õpilaste tekstiloome-, õigekirja- ja sõnastusoskust (kuni 40 punkti), ülejäänud olid keeleülesanded (30 punkti), mis kontrollisid õigekirjaoskust (kokku- ja lahkukirjutamine, ül 2.2; täheortograafia, ül 2.5), oskust eristada korrektseid sõnavorme vääradest (verbivormid, ül 2.3) ja mõista üldkasutatavaid lühendeid (ül 2.5). 2.6. ülesandega kontrolliti antonüümi mõiste ja vanasõna tundmist.

Hinde “viis” sai eksaminand, kui tulemus jäi 90–100 punkti vahele, “nelja” sai 70–89 punktiga, “kolme” 45–69, “kahe” 20–44 ja “ühe” 0–19 punktiga.

¹ Eksamitulemuste töötlus ja statistika REKKi infotehnoloogia talitus.

2007. aasta põhikooli eesti keele ja kirjanduse eksam oli hästi koostatud, eksamitöö punktisumma vastas hindamisjuhendis toodud punktisummale ning hindamisjuhend oli selge, kooskõlas tööga ja üheselt mõistetav. Nii eksamitöö kui hindamisjuhend olid keeleliselt korras ning korrektselt vormistatud (küsimuste numeratsioon õige, kirja suurus sobiv).

3. Eksamitööd iseloomustavad arvanded ja nende analüüs

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksamile oli registreeritud 14 278 õpilast. Eksamikeskusele saabus 73 koolist 1589 lõpueksamitööd, mis moodustab eksamitööde koguarvust ligikaudu 11%. Üldine statistika eksami kohta kajastub tabelis nr 1. (Kel soovi võrrelda eesti keele ja kirjanduse eksami tulemust teiste õppeainete tulemustega või uurida statistikat põhjalikumalt, saab seda teha Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse kodulehel: <http://www.ekk.edu.ee/statistika/index.html>.)

Valim jaguneb asukohatüübi põhjal järgmiselt: 11,45% on maakonnakeskuste, 28,01% suurlinnade, 1,83% teeninduspiirkonnata koolide, 46,26% valla- ja väikelinnakoolide ning 12,46% täiskasvanute gümnaasiumide/õhtukoolide õpilased. Poisse oli valimis 779, tüdrukuid 810. Eksamile lubati ka need õpilased, kelle koolihinne oli "1" või "2", aga nende osa valimis oli marginaalne (vastavalt 1 ja 21 õpilast 1583-st², st 1,39%, vt tabel 2).

Tabelist on näha, et eksam oli õppuritele jõukohane: eksamitöö sooritusprotsent oli 69,77 (st et eksami keskmine tulemus oli 69,77 punkti sajast võimalikust) ning keskmine hinne 3,62. (Võrdluseks eelmiste aastate keskmised eksamihinded: 2003 – 3,58; 2004 – 3,69; 2005 – 3,88, 2006 – 3,67.)

Eksamitöö kvaliteediprotsent on 53,2, st hinde "4" ja "5" sai üle poole valimisse kuulunud õppuritest. Edukusprotsent oli 96,2 (positiivse hinde – "3", "4", "5" – pälvinud õpilased). Hinde "üks" sai eksamil 1 õpilane, "kahe" sai 58 õpilast, st eksamit ei sooritanud 3,73% 1583 eksaminandist². Nii väike "läbikukkujate" protsent näitab, et "kolme" on üsna lihtne teenida, "kolme" alampiir oli 45 punkti. Eksamitöö tervikuna liiga lihtne ei olnud – "viie" pälvinud õpilasi oli 205, s.o 12,95% valimist. Möödunud aastal sai eksami eest „viie” 14,53% valimisse kuulunud eksaminandidest ja võib ehk öelda, et kõrgeimat hinnet oli tänavu pisut raskem pälvida. Maksimumtulemust 100 punkti ei pälvinud ükski valimisse kuulunud eksaminand.

2007. aastal kuulus teeninduspiirkonnata koolide õpilasi valimisse väga vähe (29) ja seega ei anna nende tulemused päris adekvaatset võrdlusmaterjali. Võrreldes tulemusi kooli asukohast sõltuvalt (1. tabel), võib öelda, et kõige kõrgem keskmine punktisumma (75,58) on seekord maakonnakeskuste koolides, suurlinnades asuvate koolide tulemus (74,73) ei jää sellele oluliselt alla. Eksamil positiivse hinde saanud õpilaste hulk on pisut suurem jälle suurlinna koolides. Nii et võib väita, et suurlinna ja maakonnakeskuste koolides pakutav haridus on vähemalt eesti keele ja kirjanduse osas samal tasemel. Valla- ja väikelinnakoolide ja valimisse kuulunud teeninduspiirkonnata koolide keskmised punktisummad on peagu võrdsed (vastavalt 67,98 ja 67,98). Seekordses valimis on palju täiskasvanute gümnaasiumide õpilaste töid ning selgelt ilmneb nende allajäämine teistele koolidele: keskmine tulemus 60,27 punkti, eksamil „4” ja „5” pälvinud õpilaste hulk vaid 27,80%.

² Kuuele eksamitööle 1589-st polnud eksaminandi aastahinnet märgitud, eksami- ja aastahinde statistikas on neid töid ignoreeritud ja lähtutud 1583 õpilase tulemustest.

Koolitüübiti on keskmiste tulemuste vahe väga suur, kuid kõrgeima keskmise punktisumma saanud kutsekoolide õpilasi kuulus valimisse väga vähe (4), tegu oli ebatüüpilise kutsekooliga ja seega ei saa tulemuse põhjal üldistusi teha. Traditsiooniliselt edestavad gümnaasiumid

Tabel 1. Üldandmed		keskmise tulemus	mediaan	standardhälve	edukus (hinde "3", "4" ja "5" saanud õppurid)	kvaliteet (hinde "4" ja "5" saanud õppurid)	keskmise eksamihinne	keskmise koolihinne
Kokku 1589 tööd (keskmise eksami- ja koolihinde arvestuses 1583 tööd)		69,77	70	15,11	96,2%	53,2%	3,62	3,75
Tulemused sõltuvalt soost	Poisid (779 tööd)	65,70	66	14,80	94,0%	41,7%	3,43	3,50
	Tüdrukud (810)	73,69	74	14,35	98,4%	64,3%	3,81	3,99
Tulemused sõltuvalt kooli asukohast	Maakonnakeskus koolid (182 tööd)	75,58	76	13,9	98,4%	68,2%		
	Suurlinn (445 tööd)	74,73	74	13,51	99,1%	66,3%		
	Teeninduspiirkonnata koolid (29 tööd)	67,79	70	16,57	93,1%	51,7%		
	Valla- ja väikelinnakoolid (735 tööd)	67,98	68	15,19	95,5%	48,3%		
	Täiskasvanute gümnaasiumid (198 tööd) ³	60,27	60	13,43	90,9%	27,8%		
Tulemused sõltuvalt koolitüübist	Gümnaasium (914 tööd)	72,43	73	14,21				
	Põhikool (493 tööd)	68,06	68	15,57				
	Täiskasvanute gümnaasiumid (178 tööd) ³	60,37	62	13,69				
	Kutseõppeasutus (4 tööd)	91,00	93	8,08				

põhikoole ja täiskasvanute gümnaasiumid/õhtukoolid jäävad teistele koolitüüpidele selgelt alla.

Kogu eksamitöö ulatuses olid edukamad tüdrukud: hindele "4" ja "5" tegi töö 64,3% valimisse kuulunud tüdrukutest ja 41,7% poistest; positiivse tulemuse sai 98,40% tüdrukutest ja 94,0% poistest. Poiste keskmine tulemus (65,70) oli 7,99 punkti madalam kui tüdrukutel (73,69), ka kõigis ülesannetes eraldi (vt 3. tabelit) oli tüdrukute tulemus poiste omast parem. Tulemuste põhjal võib hinnata tüdrukute teadmisi-oskusi heaks, poistel rahuldavaks. Nii tüdrukute kui ka poiste keskmine koolihinne on kõrgem kui eksamihinne.

³ Täiskasvanute gümnaasiumi/õhtukooli õpilaste arvu erinevused 1. tabelis on tingitud sellest, et osa koole on mitmetüübilised (sisaldavad näiteks õhtust osakonda). Õhtukoole on hoitud eraldi ka asukohatüübina, ehkki sisuliselt on see teeninduspiirkonnata kooli alatüüp.

Tabel 2. Aastahinde ja eksamitöö hinnete sagedused

		Aastahinded					Kokku	Protsent
		1	2	3	4	5		
Eksami- hinded	1	0	0	1	0	0	1	0,06
	2	0	9	48	1	0	58	3,66
	3	0	12	480	183	5	680	42,96
	4	1	0	104	416	118	639	40,37
	5	0	0	2	44	159	205	12,95
	Kokku	1	21	635	644	282	1583	100%
Protsent	0,06	1,33	40,11	40,68	17,82	100%		

Korrelatsioon aastahinnete keskmise ja eksamitööde hinnete keskmise vahel on 0,71, st 71% protsendi ulatuses eksami- ja aastahinded kattuvad – seda võib pidada päris heaks tulemuseks. Kooli- ja eksamihinnete võrdlus (tabel 2) annab sarnase tulemuse nagu varasematelgi aastatel. Hinne “1” on nii eksamil kui koolis peagu olematu (valimisse kuulunud eksaminandidest sai eksamil “ühe” õpilane, kelle aastahinne oli “kolm”, ja ühe eksaminandi, kelle aastahinne oli “üks”, tulemus jäi 70 ja 80 punkti vahele). Eksami põhjal on kahelisi õpilasi koolides rohkem kui aastahinde järgi: koolihinne “2” oli 1,33 protsendil, eksamihinne “2” 3,66 protsendil valimisse kuulunud õpilastest. Võrreldes 2006. aastaga, on eksamil ”kahe” saanud õpilaste osa eksaminandidest jäänud praktiliselt samaks, aga koolis on puudulikku aastahinnet pandud pisut rohkem kui mullu (2006 – 0,5%, 2007 – 1,33%). “Kolme” tähendusmaht on endiselt väga suur: eksamitöö põhjal kuulub koolides kolmeliste hulka osa kahelisi ja neljalisi õpilasi. Ka „neli” on koolis üsna „veniv” hinne. Koolihinne ei peegelda alati vaid õpilaste teadmiste ja oskuste taset, koolihinne kajastab ka töökust, hoolsust ja käitumist, sest näiteks eksamil, kus viimati mainitud faktorid nii suurt rolli ei mängi, sai “viie” 12,95% valimisse kuulunud õpilastest, kuid aastahinne “viis” oli 17,82% õpilastest. 159 eksaminandi ehk 10,04% valimist sai “viie” nii koolis kui eksamil. Praegune viieballiline hindamissüsteem on sisuliselt neljapalliline (kolm positiivset ja üks negatiivne hinne), kuid nii väike skaala ei võimalda õpilaste teadmisi adekvaatselt hinnata.

4. Ülesannete analüüs

Eksamil oli erineva raskusastmega ülesandeid: kõige kergem oli 2.6. ülesanne (*max* 5 punkti, sooritusprotsent 81,18), kus tuli leida vanasõnasse sobivad antonüümid. Keskmise raskusega ülesannete hulka liigitaksin esimese lugemisülesande (1.1.ül, *max* 20 punkti, sooritusprotsent 77,03), kokku- ja lahkukirjutamise ülesande (2.2.ül, *max* 8 punkti, sooritusprotsent 74,66), täheortograafiaülesande (2.5.ül, *max* 5 punkti, sooritusprotsent 74,42) ja teise lugemisülesande (1.2.ül, *max* 10 punkti, sooritusprotsent 72,43). Traditsiooniliselt on raskete ülesannete hulgas kirjandi kirjutamine (2.1.ül, *max* 40 punkti, sooritusprotsent 63,61), kuid kõige raskemaks osutus seekord 2.4. ülesanne (*max* 6 punkti), mis nõudis lühendite asendamist sõnadega ja kontrollis ka õigekirjaoskust (suur ja väike algustäht, kokku- ja lahkukirjutamine). Selle ülesande sooritusprotsent oli eksamitöö madalaim: 58,33.

Kõikide ülesannete puhul olid tüdrukud poistest edukamad, kuid võib öelda, et eksamitöö I osa lugemisülesannetes pole poiste allajäämine tüdrukutele kuigi suur (vt 3. tabel), seega teksti mõistmise ja teksti põhjal ülesannete lahendamise saavad poisid päris hästi hakkama. Erinevused poiste ja tüdrukute oskustes ilmnevad pigem II osa ülesannetes, eriti kirjandi ja lühendiülesande puhul – poistel on tüdrukutest suuremad probleemid tekstilooma ja õigekirjaga.

Tabel 3. Tulemused ülesannete kaupa

1589 tööd (poisse 779, tüdrukuid 810), 73 kooli	Kokku, <i>max</i> 100	1. osa, <i>max</i> 30	ÜI 1.1. <i>max</i> 20	ÜI 1.2. <i>max</i> 10	2. osa, <i>max</i> 70	ÜI 2.1. <i>max</i> 40	ÜI 2.2. <i>max</i> 8	ÜI 2.3. <i>max</i> 6	ÜI 2.4. <i>max</i> 6	ÜI 2.5. <i>max</i> 5	ÜI 2.6. <i>max</i> 5
Keskmiselt punkte	69,77	22,65	15,4 1	7,24	47,11	25,45	5,97	4,41	3,50	3,72	4,06
Min. tulemus	16	5	5	0	12	0	2	0	0	0	0
Maks. tulemus	99	30	20	10	70	40	8	6	6	5	5
Standardhälve	15,11	4,14	2,84	1,79	12,23	9,54	1,12	1,13	1,51	0,81	0,97
Mediaan	70	23			48						
Poiste keskmise tulemus	65,70	22,13	15,0 8	7,05	43,54	22,89	5,69	4,24	3,25	3,57	3,90
Poiste min. tulemus	16	5	5	0	12	0	2	1	0	0	0
Poiste maks. tulemus	99	30	20	10	69	40	8	6	6	5	5
Tüdrukute keskmise tulemus	73,69	23,15	15,7 2	7,43	50,54	27,90	6,25	4,58	3,74	3,86	4,22
Tüdrukute min. tulemus	26	10	5,50	1	13	0	2,50	0	0	0	0
Tüdrukute maks. tulemus	99	30	20	10	70	40	8	6	6	5	5
Keskmine sooritus %	69,77	75,50	77,0 3	72,4 3	67,30	63,61	74,6 6	73,4 9	58,3 3	74,4 2	81,1 8
Poiste keskmise sooritus %	65,70	73,37	75,4 1	70,5 1	62,20	57,23	71,1 1	70,6 1	54,2 1	71,4 4	77,9 2
Tüdrukute keskmise sooritus %	73,69	77,17	78,5 9	74,2 7	72,20	69,75	78,0 8	76,2 7	62,2 8	77,3 0	84,3 1
Tüdrukute ja poiste keskmiste sooritus- protsentide vahe	7,99	3,40	3,18	3,76	10,00	12,52	6,96	5,66	8,07	5,86	6,39

1. OSA: LUGEMINE

1.1. ülesandega kontrollitakse õpilaste oskust mõista ilukirjanduslikku teksti, 2007. aasta eksamitöösse oli eksamikomisjon valinud katkendi August Mälgu romaanist “Õitsev meri”. Õpilased pidid lahendama teksti põhjal ülesanded: vastama küsimustele või valikvastustega ülesannetes tõmbama õigele vastusele joone alla. Ülesanded nõudsid teksti põhjal järelduste tegemist (1., 2., 6); teksti sisu mõistmist, teksti üksikasjadest arusaamist (3.,4.,7.,8.); info leidmist (5., 9.). Lisaks kontrolliti ka, kas õpilased tunnevad ära romaanižanri ja oskavad määratleda, millisesse kirjandusvoolu kuuluva teosega on tegu, kas tuntakse ära võrdlus ja vanasõna. Ülesande eest võis saada maksimaalselt 20 punkti. Ülesandetüüpidest olid esindatud küsimused (1.–9.) ja valikvastustega ülesanded (10.–12.).

Ülesande eest saadi keskmiselt 15,41 punkti 20-st (vt 3. tabelit), keskmine sooritusprotsent oli seega 77,03. Poisid said seekord keskmiselt 15,08 punkti (tulemuslikkus 75,41%), tüdrukud 15,72 punkti (tulemuslikkus 78,58%). Ülesanne tervikuna oli eksaminandidele jõukohane, võib isegi öelda, et eksamitöös üks kergematest – üks kahest ülesandest, mille sooritusprotsent oli üle 75. Maksimaalse tulemuse sai 67 õpilast 1589-st ehk 4,22% valimist. Võib vist öelda, et ilukirjandusliku proosateksti mõistmine on õpilastele kergem kui luuletusest arusaamine ja sealt info leidmine (nt 2006. a eksamitöös Ave Alavainu ballaad “Laiulaps”, sooritusprotsent 75,05), ehkki seekordse katkendi temaatika (kalapüügi ja paadijuhtimise iseärasused) oli õpilastele suhteliselt võõras.

Ülesandeid oli mitmes raskusastmes. Eksaminandid tulid kõige paremini toime nende ülesannetega, kus tuli leida tekstist infot ja vastata teksti põhjal küsimustele (küsimus nr 4, 5, 8, 9; kõigi puhul oli sooritusprotsent üle 85). Raskeks osutusid ülesanded, mis nõudsid järelduste tegemist (nr 6, 2, sooritusprotsent vastavalt 51,58 ja 58,55). Raskemate ülesannete hulka kuulusid traditsiooniliselt ka need, mis olid seotud kirjanduse mõistete ja teooria tundmisega. Kui küsiti, millise kirjandusvooluga A. Mälgu teksti puhul tegemist on, valis 68,37% valimisse kuulunud õpilastest etteantud vastusevariantide hulgast õigesti realismi. Osa õpetajaid pidas problemaatiliseks *realismi* ja *romantismi* kõrval valikvastuste hulka kuulunud *naturalismi*, sest kehtiv riiklik õppekava ei nõua põhikooli lõpetajalt *naturalismi* mõiste tundmist, kuid valed vastused ei pea testiteooria järgi tingimata olema õppekavaga seotud. Praegusel juhul ei takista *naturalismi* mõiste õpilasel õigesti vastata, kui ta on *realismi* ja *romantismi* mõiste omandanud. Teose žanri määratlemisega jäädgi hätta: õige vastuse (romaan) andis 40,37% õpilastest. Novelliks pidasid teksti ilmselt need, kel jäi tähele panemata märkus “4. peatükk” pealkirja all. 12. ülesandes tuli otsustada, kas tegu on isikustamise, vanasõna, võrdluse või kõnekäänuga. Võrdluse tundis ära 71,64% valimisse kuulunud õpilastest, vanasõna 70,28%. Seega võib küsimust pidada keskmise raskusega ülesandeks.

Õpetajate arvamused sellele ülesandele jagunesid üldjoontes neljaks. Tekstivalikult heideti ette, et katkendi aeg, temaatika ja ka sõnavara jäid õpilastele (eriti venekeelsetest ja segaperekondadest lastele) kaugeks ja arusaamatuks (kaladeks pakuti näiteks *muule* ja *mõrdu*), kuid nagu tulemus (sooritusprotsent 77,03) näitab, oli tekst õpilastele üldiselt mõistetav ja valmistas raskusi pigem neile, kel piiratud sõnavara ja teadmised. Samas võib tõepoolest arvata, et suurele osale eksaminandidest jäi paadisõidu spetsiifika siiski pisut kaugeks ja küsimuse 1.1.3. vastus “Hannes sai teada, mida paat kannab, mida mitte”, mis kenasti tekstist ümber kirjutati ja mille eest ka 2 punkti saadi (sooritusprotsent 78,31), ei tähenda sisulist mõistmist.

Ülesannete puhul märgiti ära mõne küsimuse keerulist sõnastust. Raskeks võib tõepoolest pidada 1.1.6. küsimust (sooritusprotsent 51,58), kus ei ole küsitud otse. Paljud õpilased vastasidki, et Hannese paadisõit ebaõnnestus, sest paat läks ümber, ehkki sisuliselt küsitakse

ebaõnnestumise põhjust, mitte tagajärge, küsitakse, miks paadisõit ebaõnnestus, st miks läks paat ümber.

Hindamisjuhendi puhul leidis tunnustust, et võti näeb ette vastuste sõnastuslikku variatiivsust, kuid heideti ette, et hindamisjuhend ei too välja kõiki võimalikke vastuseid. Hindamisjuhend ei too avatud vastustega lugemisülesannetes kunagi välja kõiki vastusevariante, sest see ei ole lihtsalt võimalik ja seetõttu ka mitte eesmärk. Probleemide korral on eksamikomisjonil õigus iga juhtumit arutada ja sobivaim lahendus leida. Näiteks oli eksamikomisjoni otsusega küsimuse 1.1.1. puhul loetud õigeks ja antud 1 punkt ka vastuse eest, kus oli öeldud, et Hannese paadisõitu võib õnnelikult lõppenuks lugeda, kuna ta sai väga hea kogemuse. See ei ole sisuliselt vale vastus, selle otsustuseni jõuab arukas laps teksti põhjal järeldusi tehes. Kui eksamikomisjon luges aga 1.1.10. küsimuse puhul õigeks vastuseks ka *novelli*, siis ületas ta hindamisjuhendiga määratud võimupiire. Romaanile viitab täpsustus „4. peatükk” pealkirja all.

Kirjanduse teooriat käsitlevate küsimuste puhul pidas mõni õpetaja küsitavaks *naturalismi* lisamist valikvastuste hulka (vt kommentaari eespool) ja katkendi põhjal kirjandusvoolu üle otsustamist (*kirjandusvoolu on raske ära tunda; õpilastel oli raske eristada romantismi ja realismi, kuna mõni leidis katkendist romantikat*). Allkirjutanu arvates siin probleemi ei ole: selleks ei pea tervet teost läbi lugema, et öelda, kas tegu on romantismi või realismiga. Ka õpikutes kasutatakse katkendeid.

1.2. ülesanne. Teise lugemisülesande eest võis saada maksimaalselt 10 punkti. Tekstiks, mille põhjal tuli ülesanded lahendada, oli kohandatud rahvusoper Estonia 100. juubeli puhul Postimehes 16. septembril 2006 ilmunud kirjutis “Põgus jalutuskäik läbi teatrimaja ajaloo”: Katri Aaslav-Tepandi ja Tõnu Tepandi väljamõeldud intervjuu teatrimajaga ning mitmesugused andmed Estonia kohta (lavastuste loetelud, teatri ajaloo kronoloogia, fotod jm).

1.2. ülesandega kontrolliti õpilaste oskust mõista ajaleheteksti, enamasti tuli vastata küsimustele: leida tekstist ja loeteludest vajalikku teavet, teha teksti põhjal järeldusi (5. küsimus). 6. küsimus eeldas teadmist, millal toimus II maailmasõda. 9. küsimus nõudis sünonüümi mõiste tundmist: tekstile toetudes tuli leida sünonüüm sõnadele *laatsaret* ja *afišš*. 9. ülesandega taheti teada, kas tuntakse ära intervjuu (valikvastustega ülesanne).

Ülesande eest saadi keskmiselt 7,24 punkti 10-st (vt 3. tabelit), keskmine sooritusprotsent oli seega 72,43. Tulemuse järgi võiks ülesande liigitada keskmise raskusega ülesannete hulka. Poisid said keskmiselt 7,05 punkti (tulemuslikkus 70,51%), tüdrukud 7,43 punkti (tulemuslikkus 74,24%). Maksimaalse tulemuse sai 117 õpilast 1589-st õpilasest ehk 7,36% valimist.

Kõige kergem oli 10. küsimus: 95,29% vastanutest tundis ära intervjuu. Hästi saadi hakkama (intervjuu) tekstist info leidmisega (1., 2., 3. ja 5. küsimus – sooritusprotsent vahemikus 77,17–94,60). Raskemad olid need ülesanded, kus tuli leida infot loeteludest ja lisamaterjalidest (7. küsimus – sooritusprotsent 69,62; 8. küsimus – 68,54%). Nende hulka kuulus ka 6. küsimus, mis eeldas teadmist, millal toimus II maailmasõda – seda arvestades on sooritusprotsent küllalt hea (68,92). Raskeks osutus 9. ülesanne, milles eksaminandid pidid leidma teksti abil sünonüümi sõnale *afišš* ja *laatsaret*. 55,83% valimist leidis (ilmselt ka pildi toel) sünonüümi *afiššile*, *laatsaretiga* jäädi rohkem hätta (sooritusprotsent 44,77): ilmselt ei osatud seostada laatsaretti järgneva sõjaväehaiglast kõneleva lõiguga. Laatsareti sünonüümiks pakutud sõnu: *segadus*, *korraldus*, *korralagedus*, *kaos*, *rahva ja kisarohke paik*, *suure rahvahulgaga pidu*, *kuulujuttude levitamine*, *hostel*, *kohvik*, *restoran*, *pelgupaik sõja eest*, *sõjavangla*, *pood*, *kauplus*, *müügikoht*, *kaubad*, *kunstitööde hoidla*, *muu rahvas*, *surnu*.

Vastused näitavad, et sageli aeti *laatsaret* segi kõnekeelse *bardakiga* (?). Mõni õpetaja arvas, et küsimus polnud õnnestunud, sest *laatsaret* on tänapäeval väga harva kasutatav sõna ja noored pole sellega ehk kunagi kokku puutunud. Samas eristas see ülesanne suure sõnavaraga, suurema lugemuse ning silmaringiga õpilasi (sõna *laatsaret* esineb näiteks ajalooõpikutes ja E. M. Remarque'i romaanis "Läänerindel muutuseta"). Afiši „sünonüüme”: *kava, tänukiri, lavastaja, peadirigent, riietus, pilt, vanim säilinud pilt, dokument, blanket, mida levitatakse informeerimiseks*. (Viimase näite puhul vaidlustaksin eksamikomisjoni antud punktid, sisuliselt vildakas ja ka õigekirja poolest vigane vastus ei vääri 0,5 punkti.) Kõige raskem oli 8. küsimus, mis nõudis 20. sajandi I poole kõige populaarsema muusikalise lavateose žanri (operett) nimetamist (sooritusprotsent 44,17). See ülesanne ei nõudnud pelgalt tekstist info otsimist, järeldusi sai teha vaid see, kes kirjutatu mõttest aru sai ja mõistis ka, et 20. sajandi I pool tähendab sama, mis tekstis esinenud 1920. aastad. Vastuseks pakuti muuhulgas ka romaani.

Õpetajad üldiselt kiitsid tekstivalikut (*haruldaset hästi valitud tekst, huvitav ja informatiivne, küsimused teksti kohta samuti asjalikud*), kuid märgiti ka, et ülesanne oli ajamahukas, et infot oli liiga palju ja õiget vastust raske leida. Arvamus selle kohta, kas eksam peaks olema pelgalt ainekeskne, st lähtuma vaid eesti keele ja kirjanduse tunnis õpitust, või peaks lõimima ka üldteadmisi, oli igasuguseid. Osa õpetajaid heitis ainetevahelist integratsiooni ette (ka 2.4. ülesande puhul), teised kiitsid, et ülesanne nõudis avaramat silmaringi ja et sedasorti küsimused aitavad eristada viielisi. Õpetajad tahavad olla tublid, õpilasi eksamiks võimalikult hästi ette valmistada, kõik üle korrata ja on pahased, kui eksamitöö eeldab õpilastelt ka muid teadmisi, kuid ei tohi siiski unustada, et emakeeleõpetuse üks eesmärk on õpetada õpilasi lugema ja mõistma erinevaid tekste ning et emakeeletundides ei räägita juba ammu pelgalt eesti keelest ja kirjandusest.

Kokkuvõte eksamitöö I osa (lugemisülesanded) kohta: 2007. aastal osutus 2. lugemisülesanne esimesest raskemaks, tavaliselt on olnud vastupidi. 1.1. ülesande küsimused olid pisut ühetaolised, eriti kirjandusteooriale pühendatud ülesanded, ehk võinuks olla ka mõni selline ülesanne, mis oleks eeldanud küsimusele oma sõnadega vastamist. Kaldun arvama, et seekordne tekstivalik eksaminande eriti ei kõnetanud. Soovitus eksamikomisjonile: eksamitöösse võiks valida tänapäevasemaid tekste, vähemalt üks lugemisülesannete tekstidest võiks rääkida kaasajast.

2. OSA: KIRJUTAMINE

2.1. ülesandeks oli lühikirjandi kirjutamine. Selle aasta teema oli "Kooli mitu nägu". Kirjandi eest võis õpilane saada maksimaalselt 40 punkti ja minimaalselt 0 punkti, kui ülesanne jäi lahendamata, sellest oli valesti aru saadud või tekst ei vastanud teemale.

Ka 2007. aastal valmistas kirjandi kirjutamine õpilastele raskusi: sooritusprotsent oli sel aastal isegi madalam kui möödunud aastal (2006 – 66,15%, 2007 – 63,61%). Tüdrukute tulemus oli ka sel aastal parem kui poiste oma: sooritus poistel 57,23%, tüdrukutel 69,75% (vrd 2006 – sooritus poistel 59,73%, tüdrukutel 73,30). Võib vist väita, et keskmises tulemuse langust 2006. aastaga võrreldes põhjustab pigem tüdrukute keskmise tulemuse langus.

Maksimaalse tulemuse saavutas 126 õpilast ehk 7,93% valimist, minimaalse tulemuse 0 punkti sai 24 õpilast ehk 1,51% valimist. Kirjandi eest saadi keskmiselt 25,45 punkti 40-st.

Kirjandis hinnati nelja aspekti: sisu, õigekirja, sõnavara ja stiili ning ülesehitust. Lõplik punktisumma saadi osatulemuste liitmisel. Hindamisjuhend peab kõige olulisemaks kirjandi

sisu (max 20 punkti), kaalukuselt järgmine on kirjandi hindamisel õigekeele osa (max 10 punkti). Võrdselt punkte (max 5) võis saada sõnavara ja stiili ning kirjandi ülesehituse eest.

Teema “Kooli mitu nägu“ andis võimaluse nii arutleda, kirjeldada, arvamust avaldada kui oma kogemustest jutustada. Paljud õpetajad pidasid teemat raskeks, sooviti, et teema võiks olla lihtsamalt sõnastatud ja väldiks kujundlikkust. Üsna paljud ootasid mitut teemat (nagu näiteks 2006. aastal), mille hulgast õpilased saaksid valida endale sobiva.

Õpilased kirjutasid, et

... kool on õppimise koht ja et neil, kes õppida ei viitsi, on koolis halb.

...lisaks sellele, et „kool on tore koht, kus õpitakse, leitakse uusi sõpru, veedetakse vaba aega, tegeldakse huvitegevusega“, on kool ka väga sageli vaenulik koht, kus tuleb kokku puutuda kiusamisega, nii vaimse kui füüsilise vägivallaga. Päris palju oli mainitud Ilmar Raagi filmi „Klass“.

... kool on koht, „kus sõpradega koos olla ning laiendada oma silmaringi“, „kus ennast arendada ja valmistuda eesolevaks eluks“.

...koolil oleks hea nägu, kui seal oleks meeldiv viibida, kooliruumid oleks puhtad ja remonditud.

Tabel 4. Kirjandi eri aspektide tulemused protsentides⁴

Sisu	Punktid	0	1	5	10	15	20
	Protsent	1,64%	3,71%	19,70%	32,10%	24,29%	19,19%
Õigekiri	Punktid	0	1	3	6	8	10
	Protsent	1,76%	10,57%	12,52%	17,87%	28,82%	28,45%
Sõnavara ja stiil	Punktid	0	1	2	3	4	5
	Protsent	1,76%	11,33%	12,02%	26,43%	32,47%	15,98%
Ülesehitus	Punktid	0	1	2	3	4	5
	Protsent	1,70%	3,65%	12,08%	16,87%	25,55%	40,15%

Sisu hindamine on subjektiivseim osa kirjandi hindamisest ning võimaldab soovi korral eksamitöö lõpptulemust soovitud suunas mõjutada. Sisu hindamist mõjutavad kirjandi õigekiri ja lauseehitus, ka õpetajate eelarvamused-harjumused: tubli nelja-viielise tüdruku korraliku käekirjaga töö sisu hinnatakse sageli kõrgemate punktidega kui mõne poisi palju sisukamat kirjutist, mõjutab ka klassi üldine tase. Sisu hindamisega seotud probleeme panid õpetajad kirja ka eksamikeskusele saadetud tagasisidelehtedele: *hindamisjuhendi järgi oli sisu raske hinnata; liiga tihti esineb olukordi, kus väljapakutud variantidest ei sobi hästi ükski; sisu eest võiks olla võimalik panna ka näiteks 7 või 12 punkti, peaks olema mingid vahevariandid; sisu hindamine 5 palli kaupa ei arvesta piisavalt nüansse, punktide andmine võiks olla paindlikum.* Kahjuks pole sisu paindlikum hindamine võimalik, sest kirjandi hindamisjuhend vastab kooli viiepallilisele hindamissüsteemile: 20 punkti hinne „5“; 15 punkti hinne „4“ jne. Seega peab õpetaja sisuliselt hindama kirjandit nagu koolis, panema sisu, õigekirja jne eest hinded „5“-„1“. Hindeid „5-“, „4+“ ei ole ametlikus hindamissüsteemis.

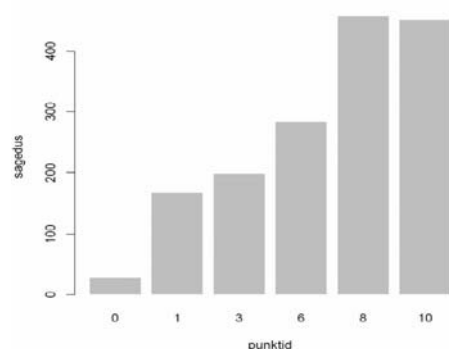
Kirjandeid lugedes leidsin nii üle- kui alahindamist, hindamise objektiivsuse tõstmiseks oleks hea, kui tööd hindaks kaks õpetajat. Sisu eest sai maksimumi (20 punkti) peagu viiendik valimisse kuulunud eksaminandidest, seda on üsna palju. Maksimumpunktid võiks anda

⁴ Hindamisjuhendi järgi peaks nii sisu, õigekirja, sõnavara/stiili ja ülesehituse eest nulli saanute hulk olema ühesugune, aga kuna kolme kirjandi puhul pole hinnatud hindamisjuhendi järgi, tekivad väikesed erinevused.

tõepoolest isikupärasele ja üldistusjõulisele kirjandile, nagu näeb ette hindamisjuhend. Kirjandi kirjutamata jätnuid või sisu eest nulli pälvinuid oli vähe (1,7% valimist).

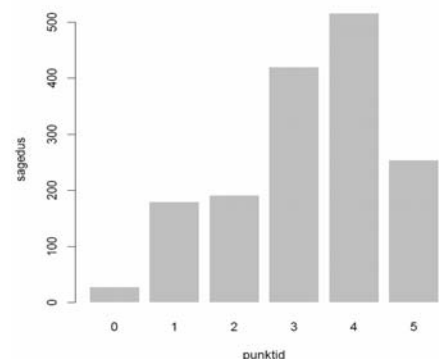
Kirjandiga kontrolliti ka lõpetajate õigekirjaoskust. Hindenormid on õigekirja osas võrdlemisi leebed: 0–3 viga – 10 punkti; 4–6 viga – 8 punkti; 7–9 viga – 6 punkti; 10–12 viga – 3 punkti; üle 12 vea – 1 punkt. Kirjutajale on õigekirja eest garanteeritud 1 punkt ükskõik kui suure vigade arvuga (sama on ka stiili ja ülesehituse puhul), kui sisu väärib vähemalt 1 punkti. 8 või 10 palli sai õigekirja eest kokku 57% õpilastest. Selle põhjal võiks järeldada, et 57% põhikooli lõpetajatest on õigekirjaoskus heal või väga heal tasemel, aga päris nii see siiski pole.

Graafik 1. Kirjandi õigekirja eest saadud punktide sagedused



Graafik nr 1 räägib vajadusest muuta hindamisjuhendit õigekirja eest antavate punktide osas rangemaks. Maksimumpunkte on liiga kerge saada. Oluline osa vigadest on kirjavahemärgivead (pms puuduvad põimlause komad, millest suurt osa annaks edukalt vältida, kui õpetada selgeks nn rusikareegel: küsisõna lause keskel tähistab kõrvallause algust ja nõuab enda ette koma – ja harjutada õpilasi sellele oma töodes tähelepanu pöörama). Valik kirjanditest nopitud ortograafiavigu: *beoloogia*, *mitmekülksus*, *kohtumis paik*, *tuleb silmeette*, *üelda*, *õpetööse*, *tegematta*, *üles leidmine*, *kurveim*, *koolijuurde*. Sagedased vead esinevad sõnades *võib-olla*, *kogu aeg*, *iga päev*, *minu arust*. Need tuleks õpilastel üksiksõnadena lihtsalt ära õppida. Väga sage on vigane mitmuse osastav: *nägusi*.

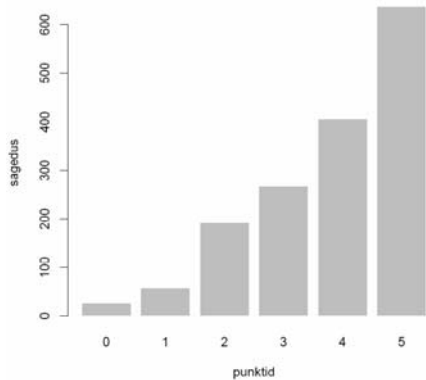
Graafik 2. Kirjandi sõnavara ja stiili eest saadud punktide sagedused



Põhikooliõpilaste väljendusvõimekus on alles kujunemisjärgus. Põhikoolis võikski peamiselt püüelda mõtete väljendamise selguse poole. Kirjandite põhjal väidan, et stiili- ja lausestusvigu parandatakse pigem vähem kui rohkem. Halva stiili alla kuulub kirjandis näiteks sinavormi kasutamine – põhikooli lõpus võiks sellele juba eraldi tähelepanu pöörata ning õpetada seda vältima. Samuti võib 9. klassis juhtida õpilaste tähelepanu sellele, et kirjandis ei maksa oma tegevust kommenteerida: „Mina kirjutan oma kirjandi teemal kooli mitu nägu, kuna koolil on mitu nägu ja ma olen mõnda neist näha saanud” või „Esimesena räägin ma, kuidas mõjutavad kooli nägu õpilaste saavutused”.

Graafik nr 2 näitab, et sõnavara ja stiili hindamisel on kolm ja neli punkti pisut „ülekoormatud”, esineb ülehindamist: osa kolmesid peaks olema ilmselt kahed ja osa neljasid kolmed.

Graafik 3. Kirjandi ülesehituse eest saadud punktid



Kõige paremad tulemused saadi kirjandi ülesehituse eest: 40,15% õpilastest pälvis hindajate arvates ülesehituse eest maksimumpunktid. 3. graafikust on näha, et hinnete jagunemine erineb suuresti normaaljaotuskõverast, ilmselgelt on tegemist ülehindamisega, maksimumpunkte on antud liiga kergekäeliselt. Parandajad peaks jälgima rohkem teksti sisulist, mitte formaalset ülesehitust ja hindama kirjandi sisulis-kompositsioonilist terviklikkust (jälgima, kas sissejuhatus ja kokkuvõte sobivad teemaarendusega, kas lõigud on terviklikud mõttearendused jm). Võiks soovitada õpilastel mitte piirduda sissejuhatuses ainult küsimuste esitamisega: „Kuidas on õppeasutused muutunud läbi aegade? Kas kooli võib pidada ainult haridusasutuseks? Millised on õppesüsteemi positiivsed ja negatiivsed küljed?” Kurioosumite valdkonda kuulus kirjand, milles õpilane oli kirjutanud kirjandi osade ette „Sissejuhatus”, „Teema”, „Kokkuvõte”.

Kokkuvõte: Kirjand polnud seekord eksami raskeim ülesanne, kuid võrreldes 2006. aastaga on kirjandi sooritusprotsent 2,54 võrra madalam. Kirjandi puhul oli poiste allajäämine tüdrukutele kõige suurem (sooritusprotsentide vahe on 12,52).

Olulist erinevust 2006. aastaga võrreldes kirjandi hindamises pole: sõnavara/stiili ja ülesehituse eest antud punktide sagedus on enam-vähem sama. Õigekirja puhul on pisut suurenenud 8 ja 10 palli saajate hulk (2006 – 51%, 2007 – 57% valimist). Sisu on 2007. aastal ehk pisut rangemini hinnatud.

Hindamisjuhendis võiks lausestusprobleemid (vale sõnajärg, lausestusvead) olla põhjalikumalt kirjeldatud, samuti see, mida mõista stiilivea all, millised stiilivead mõjutavad põhikooli lõpueksamil hinnet (seda enam, et stiilivigade normid on võrdlemisi ranged).

Parandajad peaks kirjandi kõigi aspektide (sisu, õigekiri, stiili/sõnavara, ülesehitus) hindamisel kindlasti vaatama ka kirjandi pikkust, normist (200 sõna) oluliselt lühemaid või pikemaid kirjandeid tuleks vigade osas ka rangemalt või leebemalt hinnata. Sellekohane märkus võiks olla ka hindamisjuhendis.

Omaette probleem on seotud kirjandi mustandiga. Üldise arvamuse järgi võiks mustandileht olla eksamitööst eraldi: ühest leheküljest ei pruugi mustandiks piisata ja lapsel on mugavam puhtandit kirjutada, kui mustand on eraldi lehel (ehkki praegusel juhul on eksamitöö lehed lahtised ja seega sai mustandi võtta eraldi lehel ette).

2.2. ülesanne kontrollis kokku- ja lahkukirjutamisoskust ja kuulus keskmise raskusega ülesannete hulka. Ülesandes tuli teha 16 otsustust: kirjutada tekstis jämetrukis märgitud sõnad punktiirile kas kokku või lahku, kus vaja, kasutada sidekriipsu. Kontrollitavad keelendid olid erinevates raskusastmetes. Ülesande eest võis saada kokku 8 punkti (iga õige otsustuse eest 0,5 punkti). Ülesande keskmine sooritusprotsent oli 74,66, keskmine tulemus 5,97 punkti kaheksast võimalikust.

Tabel 5. Kokku-ja lahkukirjutuse ülesande tulemused

Raskusaste	Ortogramm	Sooritus
Väga kerged	minevikku jäänud	95,66%
	poissmees	91,13%
	üles upitada	91,13%
	Vahemerel	90,87%
Kerged	vaatamisväärsused	89,55%
	laua taga	85,90%
	Atlandi ookeanil	83,83%
	päev-päevalt	83,20%
	vahuharjadega	80,99%
Keskmise raskusega	noorusaega	78,85%
	Põhja-Jäämerel	78,85%
	(kalurimajade) aknaluukidega	72,56%
Rasked	(jõudu) kokku võttes	59,72%
	hallikasroheliste	43,20%
	Atlandi-tagused	39,11%
	kahekümneaastane	30,30%

Raskeks osutus omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine, ilmselt tuleks seda rohkem korrata. Sellele ülesandele õpetajatel pretensioone polnud: ülesanne oli traditsiooniline, ülesandetüüp tuttav.

2.3. ülesanne oli valikvastustega ülesanne: kahe variandi hulgast tuli valida õige pöörd sõnavorm ja sellega lauset täiendada. Iga õige otsustus andis 1 punkti ja kokku oli selle ülesande eest võimalik saada 6 punkti. Ülesande keskmine sooritusprotsent oli 73,49, keskmine tulemus 4,41 punkti kuuest võimalikust. Ka see kuulus keskmise raskusastmega ülesannete hulka, kontrollitavad keelendid on hästi tasakaalus.

Tabel 6. Pöörd sõnavormide ülesande tulemused

Ortogramm	Sooritus
löödakse / lüüiakse	86,50%
töötada / töödata	78,36%
sekutakse / sekkutakse	76,18%
veendnud / veennud	73,29%
tüüdata / tüütada	64,59%
joosti / jooksti	62,59%

Positiivsena tooksin välja, et raske sõna *töötama* puhul valis õige variandi 78,36% õpilastest, ehk võib sellest järeldada õpetajate head tööd – probleemne üksiksõna on hästi selgeks õpetatud. Negatiivse üllatuse pakkus, et sagedasti kasutatava sõna *jooksma* puhul nii palju eksiti.

2.4. ülesanne kontrollis lühendite tundmist: tekstis kasutatud lühendid tuli sõnaga asendada. Iga õigesti ära tuntud ja kirjutatud lühend andis 1 punkti, kui sõna kirjutamisel oli tehtud õigekirjavigu, aga lühendi tähendus oli õige, sai õpilane 0,5 punkti. Kokku oli ülesande eest võimalik saada 6 punkti.

Tegu oli eksamitöö kõige raskema ülesandega, ülesande sooritusprotsent oli 58,33, keskmine tulemus 3,50 punkti kuuest võimalikust. Poisid said ülesandega tüdrukutest oluliselt halvemini hakkama: tüdrukute sooritus oli 62,28%, poistel 54,21%; 0 punkti sai selle ülesande eest 5,26% poistest ja vaid 0,99% tüdrukutest; maksimumpunktid sai 6,42% tüdrukutest ja 3,85 poistest. Kehva tulemuse põhjuste hulgas on ka see, et rolli mängis õigekiri.

Tabel 7. Lühendiülesande tulemused

Lühend	Sooritus	Milliseid vigu esines?
st → see tähendab	86,50%	see teisiti
nn → niinimetatud	78,36%	nii nimetatud, nii-nimetatud, nagu näiteks
ld k → ladina keeles, ladina keel	76,18%	ladinakeeles, demokraatlik kord
e-post → elektronpost, elektrooniline post	73,29%	Eesti-post, elektron post, meiliaadress, interneti post, emaili-post
ÜRO → Ühinenud Rahvaste Organisatsioon	64,59%	Ülemaailmne rahuorganisatsioon, Ühendatud Rahvaste Organisatsioon, Üle Rahvuslik Organisatsioon, Ühinenud/Ühendatud Riikide Organisatsioon, Üld Rahvaste Organisatsioon (0,5 p!), Ühiskonna rahvusliku Organisatsioon
IT-alane → infotehnoloogiaalane	62,59%	infotehnoloogia alane, interneti alane, Interneti-alane, Itee-alane, Interneti Tehnoloogia alane

Lühendi *ld k* puhul jättis võrdlemisi suur hulk õpilasi (88 õpilast 1589-st ehk 5,54% valimist) oli ülesande tegemata, ÜRO puhul jättis vastamata 3,21% õpilastest.

Selle ülesande parandamisel ei oleks tohtinud probleeme olla: võti annab kõik õiged vastused ja midagi vaieldavat siin pole, sestap sai õigeks lugeda ainult Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni, mitte midagi muud (nagu oli tehtud nii mõneski töös). Samuti saab õigekirja poolest vigase *elektron-posti* eest anda vaid 0,5 punkti, mitte ühe.

Õpetajate arvamusi: *ülesanne polnud raske, kuid lühendi lahtikirjutamine eksamiülesandena on mõttetu, lühendi mõte on lühendamine; õpetasin sõnaühenditest lühendite tuletamist, mitte vastupidi; lühendid kuuluvad ainetevahelise integratsiooni valdkonda, mis aga kahjuks ei toimi; õpilased pole harjunud neid sõnu/väljendeid terviksõnana kasutama; ülesanne tõestas õpilaste kehva silmaringi ja seoste loomise oskust, teadmiste pealiskaudsust; ÜRO pole põhikooli lõpetajale vajalik lühend; lühendeid ei tunta, kuid lühendite äraõppimine võib kujuneda loteriiks – kunagi ei tea ju, mida eksamil küsitakse; töökäsus liiga palju aspekte.*

Tõepoolest oli tegemist raske ülesandega, ka ülesandetüüp oli uudne, kuid eksamitöö ei saagi sisaldada ainult interpunktsiooni-, kokku- ja lahkukirjutus- või suure ja väikese algustähe ülesandeid traditsioonilisel kujul. Eksamitööga püütakse katta võimalikult paljusid keelevaldkondi ja kontrollida erinevaid pädevusi. Erinevalt mõnest eespool toodud arvamusest olen veendunud, et lühendeid peab oskama ka lugeda, st ka sõnadega kirjutada. Ülesanne on vajalik, sest kui lühenditest aru ei saada, tekivad tekstide lugemisel raskused.

Tegelikult tundsid õpilased lühendeid päris hästi ning õpetajad on õpilaste suhtes liiga kriitilised.

2.5. ülesanne hindas õigekirjaoskust, täpsemalt täheortograafia valdamist. Õpilastel tuli teha kümme otsustust, iga õige ortogramm andis 0,5 punkti. Kokku võis ülesande eest saada kuni 5 punkti. Ülesande keskmine sooritusprotsent oli 74,42, keskmine tulemus 3,72 punkti viiest võimalikust.

Tabel 8. Täheortograafiaülesande tulemused

Raskusaste	Ortogrammid	Sooritus
Kerged	kes(k, kk)onnast	96,76%
	kur(s, ss)i	92,51%
	ebasoo(d, t)sate	88,04%
	karu(s, ss)ellil	84,76%
Keskmise raskusega	ettevõtli(k, kk)us lubas	77,24%
	ühiskondli(k, kk)u transporti	76,69%
	viljasaa(k, kk)i hävis	75,94%
	talli(n, nn)lased	74,17%
Rasked	pakuti bor(š, šš)i	49,46%
	komplek(s, ss)elt	32,26%

Seda tüüpi ülesannete puhul võiks eelistada varianti, kus õpilane ei tõmba vale vastust maha, vaid valib sulgudest õige vastuse ja kirjutab selle lünka (talli....lased (n, nn)) – niiviisi ei teki segadust, mida maha tõmmata, mida mitte, ja soditakse vähem. Ülesanne näitas, et harjutamist vajab kaashäälikuühendi reeglistik, eriti selle raskemad juhtumid (et š õigekiri valmistab raskusi, on teada – ka seekordne eksamitöö näitas seda).

2.6. ülesandes tuli viit vanasõna täiendada sobiva antonüümiga, nii et tekiks terviklik vanasõna. Iga sobiv ja veatult kirjutatud antonüüm andis 1 punkti; kui antonüüm oli õige, aga selles oli õigekirjavigu, teenis õpilane 0,5 punkti. Kokku oli ülesande eest võimalik saada 5 punkti. Tegu oli eksamitöö kõige kergema ülesandega (sooritusprotsent 84,31), keskmine tulemus oli 4,06 punkti.

Tabel 8. Antonüümiülesande tulemused

Vanasõna	Võti	Sooritus	Mida veel pakuti?
Hommiikul kiida aset, ... kiida ilma.	õhtul	95,44%	päeval
Silmad olgu ikka ees ja ...	taga	90,15%	
Kuidas lükkad, nõnda läheb, kuidas ..., nõnda tuleb.	tõmbad	89,31%	läheb
Kanadega magama, ... üles.	kukkedega	78,30%	kukega, munadega, päikesega
Kuidas külv, nõnda ...	lõikus / koristus	56,13%	lõikad, saak, lõik, vili, kasv

Õpetajate arvamus: *1 punkti sai liiga kergesti (vrld nr ül 2.2); õigeks tuleks lugeda ka „kukega” – maalaps teab, et kanakarjas on üks kukk. „Kuke” oleks pidanud lugema õigeks vastuseks, sest hindamisjuhend võimaldab variatiivsust ja parandajad peavad arvestama eelkõige vastuse sisulist õigsust ning iga probleemse vastuse korral otsustama, kas see väärub punkti või mitte – eksamikomisjonid peaksid töid parandades olema põhjalikumad ning käsitlema probleeme sisuliselt.*

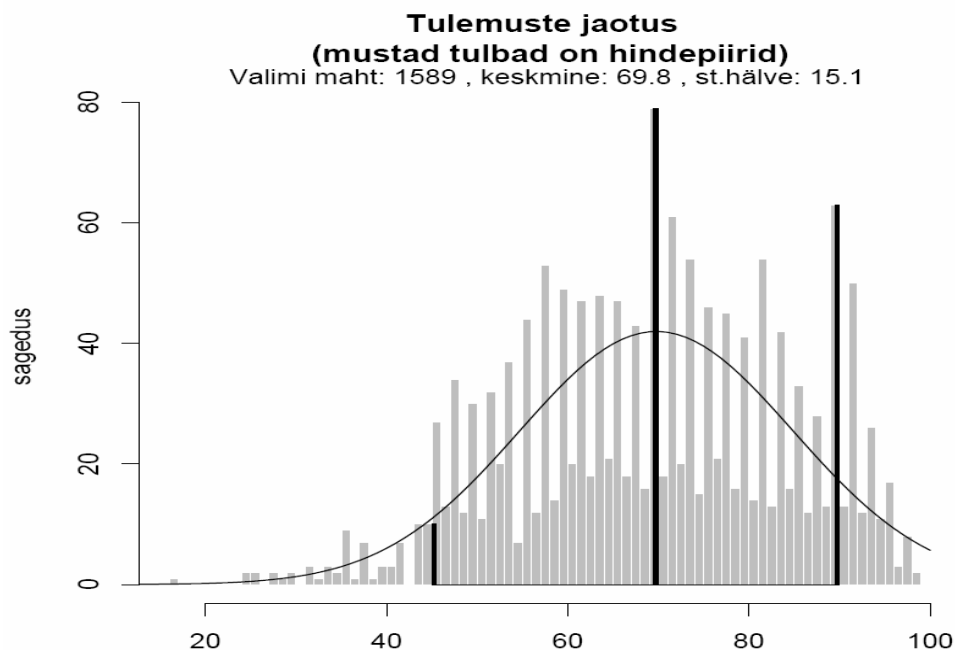
5. Eksamitööde parandamise ja hindamise analüüs

Parandajad peaks täitma kõik eksamitöös ette nähtud lahtrid: ka sel aastal leidus töid, millele polnud märgitud näiteks õpilase aastahinnet või isikukoodi. Ka siis, kui kirjand oli kirjutamata, tulnuks eraldi kirjutada nii sisu, õigekirja, sõnavara/stiili ja ülesehituse kohale 0 punkti. Punktide lahtrisse tuleks tõepoolest kirjutada punktide arv, mitte + ja – või midagi muud. See on vajalik eksamitööde tulemuste sisestamisel statistika tarbeks ja tööde analüüsimisel.

Praegune kirjandi hindamisjuhend näeb ette, et 0 punkti saab õpilane õigekirja, sõnavara/stiili ning ülesehituse eest vaid siis, kui kirjand on kirjutamata, tekst ei vasta teemale, teemat on omavoliliselt muudetud, ülesandest ei ole aru saadud (nt kirjand on oluliselt lühem kui 200 sõna). Muudel juhtudel ei saa praeguse hindamisjuhendi järgi kirjandi eri aspekte nulliga hinnata, kuid leidus töid, kus seda siiski oli tehtud. Samuti leidus töid, kus sisu hinnati küll nulliga, aga anti õpilasele punkte muude aspektide eest. Ka seda ei näe praegune hindamisjuhend ette. Õpetajad peaks hindamisjuhendit hoolikamalt lugema.

Kahjuks pole mõni parandaja ülesannetes vigu märkinud. Eksamikeskuse seisukoht on, et veale tuleb joon alla tõmmata, parandajad peaks näitama, kus on eksitud, ainult punktide jagamisest ei piisa. Vea märkimine on vajalik näiteks juhul, kui õpilane oma tööd näha soovib.

Graafik 4. Eksamitulemuste jaotuskõver



Eksamitulemuste jaotuskõver näitab, et hindamine oli üldjoontes pädev, kuid ilmselgelt esineb moonutusi hindepääridel (45, 70 ja 90 punkti juures). Kirjand kui eksamitöö kõige suurema kaaluga osa võimaldab eksami lõpptulemust soovitud suunas mõjutada, sest kirjandi hindamisel on kõige rohkem subjektiivsust, üle hinnati nii kirjandi sisu, stiili kui kompositsiooni. Õpetajad lähtuvad sageli oma kooli tasemest, mis võib suuresti erineda Eesti keskmisest tasemest. Ehk aitaks näiteks kirjandit objektiivsemalt hinnata täpsem hindamisjuhend või näidiskirjandid eksamikeskuse kodulehel.

Alati leidub töid, milles mõni viga parandamata jäänud, mõni asi valesti parandatud. See, et mõni viga parandajal kahe silma vahele jääb, on ilmselt paratamatu, lausa tahtlikke lapse kahjuks või kasuks parandamisi silma ei hakanud, ehkki vähemalt ühes koolis on kirjandi eest maksimumpunkte liiga kergekäeliselt jagatud.

6. Pedagoogide hinnangud eksamitööle ja ettepanekud, nende hinnangute ja ettepanekute analüüs

Eksamikeskusele saabus 73 koolist 455 tagasisidelehte õpetajate arvamustega. Õpetajad hindasid eksamitööd järgmiselt: 8,8% vastanutest hindas eksamitöö „väga heaks”, 72,3% „heaks”, 18,7% „rahuldavaks” ja 0,2% „mitterahuldavaks”. Eksami hindamisjuhendit pidas „väga heaks” 30,7% õpetajatest, „heaks” 62% ja „rahuldavaks” 7,3% vastanutest.

Konkreetsete ülesannete kohta käivaid märkusi on käsitletud eespool ülesannete analüüsi juures. Eksamitöö kohta käivaid üldisi märkusi, hinnanguid ja ettepanekuid võiks liigitada alljärgnevalt:

- **hinnangud eksamitööle tervikuna:** *eksam on sellisel kujul vajalik; eksamitöö oli paraja raskusastmega – tuli kenasti välja, milline on õpilaste tegelik tase; asjalik eksamitöö, aasta- ja eksamihinded kattusid; hea tekstide valik, jõukohased ülesanded; tegemist on väga hea ja sisuka eksamitööga ja soovitaksin jätkata samas vaimus, uuendusi poleks hetkel vaja; eksamitööga kontrolliti ehk liigagi palju üldpädevusi; eksamitöös võiks olla rohkem pilte;*
- **ettepanekud ja märkused hindamiskaala kohta:** *hinde „5” piir võiks olla 95 punkti; hinnet „5” oli suhteliselt raske saada, aga see paistab olevatki eesmärgiks kujunenud; 45 punkti „kolme” alampiirina on liiga madal, alampiir võiks olla 50 punkti, sest praegu devalveerime hinde sisu;*
- **märkused hindamisjuhendi kohta:** *hindamisjuhend aitab õpetajalt suurepäraselt; väga täpselt lahti seletatud hindamisjuhend; mõnel juhul võiks olla vastuse eest ka 0 või 2 punktile lisaks ka vahevariant – 1 punkt;*
- **märkused töö vormi kohta:** *meeldis, et hindamisjuhendi juures oli märgitud, mitu punkti ülesande iga vastus annab, varem pidi seda eksamitööst otsima; raske on mahutada tillukestesse ruudukestesse „0,5”; kui järjest tuleb läbi lugeda 100 eksamitööd, hakkab punktikastide täitmine põhitööd segama (väsitav!).*
- **ülesandeid puudutavad ettepanekud ja märkused:** *vähem võimekatele polnud sellist ülesannet, mida nad oleks võinud teha tundega, et seda ma oskan; kokku- ja lahkukirjutuse osakaal oli üllatavalt suur, samas polnud üldse kirjavahemärgiülesannet (interpunktsiooni kontrolliti aastatel 2004–2006); ülesannetes oleks oodanud põhikooli põhivarale (nt kirjavahemärgid) rohkem tähelepanu; oli liiga palju eriti keerukaid ja erandlikke sõnavorme ja silmaringi puudutavaid küsimusi; kirjandusmõistete puhul oleks hea, kui õpilane peaks põhjendama, miks ta nii arvab; eksamiülesanded võiksid keskenduda ainult eesti keele ja kirjanduse teemadele, õpilase teadmised nt ajaloost võivad saada takistuseks eksamiülesannete lahendamisel; küsimusi tekitas mõne punkti kaal; tööülesannete tekst peaks olema konkreetsem, lihtsam ja arvestama ka erivajadustega laste tasemega – mitut ülesannet ei tohiks neile korruga anda; igas eksamitöös võiks olla ülesandeid lauseõpetusest;*
- **õpetamise ja hariduselu üldine problemaatika:** *Ida-Virumaal on probleemiks muukeelsete laste suur osakaal eestikeelses põhikoolis. Kas seesuguseid õpilasi ei saaks hinnata diferentseeritult? Kas ei saaks keelekümbelklassidele teha eraldi eksamit? Õppekava uuendamisel võiks materjali klassiti paika panna, sest kooli vahetaval lapsel võivad eri õpikute tõttu jääda lüngad teadmistesse.*

Iga ettepaneku ja märkuse taga on mingi kaalutus, probleem või emotsioon. Eksamit ette valmistav komisjon püüab saavutada optimaalse tulemuse, ehkki kõiki igakülgselt rahuldav eksamitöö on ilmselt võimatu.

7. Ettepanekud eksamikomisjonile 2008. aasta eksamitöö koostamiseks

Eksamitöösse võiks valida tänapäevasemaid tekste, vähemalt üks lugemisülesannete tekstidest võiks rääkida kaasajast. Põhikooli kirjanditeema sõnastuses võiks vältida kujundlikkust või tuleks hoopis teema pikemalt lahti kirjutada. Eksamikomisjon võiks arutada võimalust muuta õigekirja maksimumpunktide veanormi rangemaks. Hindamisjuhendis võiks lausestusprobleemid (vale sõnajärg, lausestusvead) olla põhjalikumalt kirjeldatud, samuti võiks koostada loendi stiilivigadest, mis mõjutavad hinnet. Juhendisse võiks lisada märkuse, et õigekirja hindamisel peaks arvestama kirjandi pikkust, normist oluliselt lühemaid või pikemaid kirjandeid tuleb vigade osas ka rangemalt või leebemalt hinnata.

8. Soovitused õpetajatele

Selle aasta eksamitöödest jääb kõlama vajadus tegeleda õpilaste sõnavara laiendamisega; jätkuvalt tuleb õppureid suunata rohkem lugema, loetut mõistma, iseseisvalt mõtlema ning oma mõtteid selgelt ja täpselt avaldama. Õppeprotsessis peaks kirjandite stiili- ja lausestusvigadega rohkem tegelema, neid õpilaste töödes ära märkima. Selle aasta eksamitöö sedastas, et õpilastele valmistab raskusi kaashäälikuühendi õigekiri, liitomadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine, lühendite mõistmine. Õpetajad ei peaks õpilasi eksamiks ette valmistades eeldama, et alati küsitakse ainult kirjavahemärke, suurt ja väikest algustähte ning kokku- ja lahkukirjutamist. Eksamitööga püütakse aastate lõikes hõlmata võimalikult erinevaid õppekavas ette nähtud oskusi-pädevusi.

Kokkuvõte

2007. aasta põhikooli eesti keele ja kirjanduse eksamitöö oli õpilastele jõukohane. Eksami põhjal võib hinnata kontrollitud pädevusi poistel hindegaga “3” ja tüdrukutel hindegaga “4”.